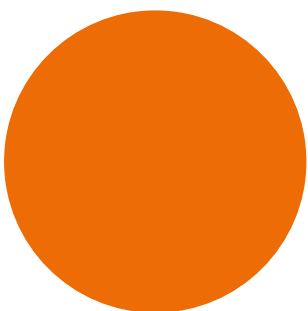
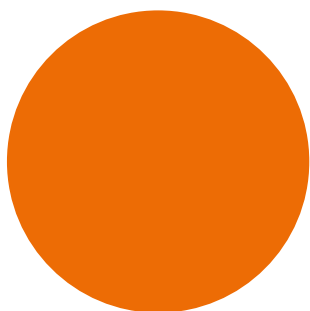
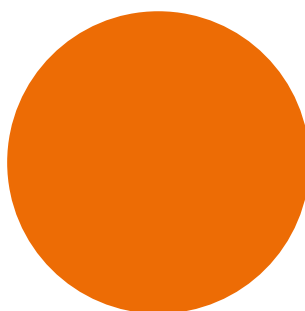
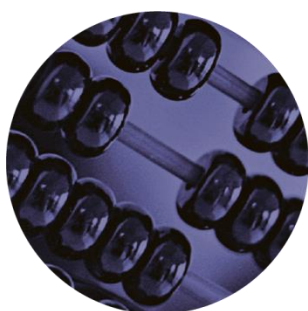
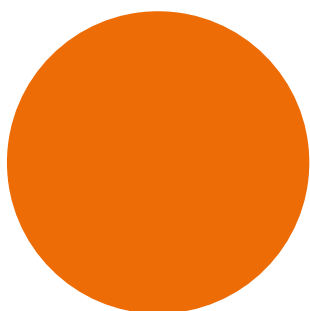

Studentenonderzoek 2017

*Achtergrondstudie bij de
Handreiking Student & Financiën*

Nibud/Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Nibud, september 2017

Minou van der Werf
Gea Schonewille
Robin Stoof

Studentenonderzoek 2017

*Achtergrondstudie bij de
Handreiking Student & Financiën*

Nibud, september 2017

Minou van der Werf
Gea Schonewille
Robin Stoof

Copy editor: Renee Schoffelen

Inhoud

INHOUD	2
VISIE VAN HET NIBUD.....	5
SAMENVATTING EN CONCLUSIE	10
1 INLEIDING	18
1.1 Aanleiding.....	18
1.2 Doelstelling.....	18
1.3 Leeswijzer	19
1.4 Handreiking Student & Financiën	20
2 DE INKOMSTEN VAN STUDENTEN	21
2.1 Het totale besteedbare inkomen	21
2.2 Inkomstenbronnen	23
2.3 Geld van ouders	25
2.4 Studiefinanciering	26
2.5 Bijbaan	31
2.6 Overige inkomsten	33
2.7 Waarom geen zorg- of huurtoeslag?	35
2.8 Belastingaangifte	37
3 DE UITGAVEN VAN STUDENTEN	39
3.1 Totale uitgaven	39
3.2 Inschatting van de bestedingen.....	42
3.3 Waar geven de studenten hun geld aan uit?	43
3.4 Waar wordt het vaakst geld aan uitgegeven?	49
3.5 Wie betaalt de schooluitgaven, vaste lasten en verzekeringen? ..	50
3.6 Kostgeld	51
3.7 De zorgverzekering.....	52
4 SPAARGEDRAG.....	53
4.1 Welke studenten sparen?	53
4.2 Manier van sparen	55
4.3 Redenen om niet te sparen	55

4.4	Spaargeld	56
4.5	Spaarbehoefte	58
5	FINANCIËLE SITUATIE IN HET ALGEMEEN.....	59
5.1	De financiële administratie	59
5.2	Rondkomen	65
5.3	Geld tekortkomen	68
6	DE SCHULDENSITUATIE	74
6.1	De schuldensituatie in het algemeen.....	74
6.2	Studieschuld.....	75
6.3	Lening	77
6.4	Betalingsachterstand of roodstand.....	80
6.5	Geen schulden of leningen	85
6.6	De beleving van de eigen schulden.....	86
6.7	Financiële problemen.....	87
6.8	Behoefte aan hulp.....	91
7	LEENGEDRAG BIJ DUO.....	93
7.1	Meningen over lenen bij DUO	93
7.2	Redenen om al dan niet een studieschuld aan te gaan	97
7.3	Hoeveel moet ik lenen bij DUO?	99
7.4	Aanpassing gedrag na vervallen basisbeurs	101
8	KENNIS OVER STUDIEFINANCIERING.....	103
8.1	Bekendheid met regels rondom studieschulden bij DUO	103
	BIJLAGE 1 – NIBUD COMPETENTIES.....	107
	BIJLAGE 2 – ONDERZOEKSVERANTWOORDING	108
	BIJLAGE 3 – ACHTERGRONDKENMERKEN.....	109
	BIJLAGE 4 – UITGAVENPOSTEN	111
	BIJLAGE 5 – REGRESSIES ANALYSES.....	113
	Toelichting variabelen.....	113
	Resultaten	116

Visie van het Nibud

In de studententijd verandert er veel in het leven van jongeren. Ze volgen een opleiding, komen in een nieuwe omgeving terecht en worden steeds zelfstandiger. Ook op financieel gebied is dit zo. Ze krijgen te maken met nieuwe kosten en allerlei belangrijke beslissingen met financiële consequenties.

Door het wegvallen van de basisbeurs in september 2015 staan de financiën nog centraler dan voorheen. 'Lenen voor de studie' is een nog belangrijker thema geworden voor studenten en ze moeten keuzes maken die invloed hebben op hun toekomstige financiële situatie. Het nieuwe studiefinancieringsstelsel (het studievoorschot) vraagt van jongeren dat ze over bepaalde vaardigheden beschikken die hen in staat stellen inkomsten en uitgaven op de korte en lange termijn in balans te houden. Alleen dan kunnen ze op een verantwoorde manier financiële keuzes maken.

Als we kijken naar de bevindingen van dit rapport, dan zien we dat het merendeel van de studenten financieel zelfredzaam is:

- Studenten zijn goed op de hoogte van de inkomensondersteunende voorzieningen die voor hen gelden en ze maken er zo mogelijk gebruik van.
- Een meerderheid van de werkende studenten heeft belastingaangifte gedaan.
- 85 procent van de studenten spaart.
- Studenten zijn ervan op de hoogte hoe zij er financieel voor staan en het overgrote deel checkt wekelijks het banksaldo.
- Meer dan de helft van de studenten bewaart belangrijke documenten geordend.

Het Nibud is over het geheel genomen positief gestemd over het financiële gedrag van studenten, maar ziet tegelijkertijd dat een deel van de studenten financieel kwetsbaar is:

- 15 procent heeft betalingsachterstanden.
- 6 procent staat op dit moment rood.
- 21 procent heeft studieschulden met daarnaast nog een lening, betalingsachterstand of roodstand.
- 10 procent ervaart zelf een financieel probleem te hebben.
- 16 procent geeft aan behoefte te hebben aan hulp op het gebied van geldzaken.
- 54 procent van de studenten spaart (een gedeelte van) het geleende geld bij DUO.

De competenties van de student

Om geldzaken nu en in de toekomst in balans te kunnen houden moet iemand bepaalde vaardigheden hebben. Het Nibud heeft de verschillende vaardigheden gedefinieerd

waarover iemand zou moeten beschikken om de geldzaken in balans te kunnen hebben en houden (zie bijlage 1). Aan de hand van deze vijf competentiegebieden laten we zien waar bij studenten de sterkere en zwakkere punten op financieel gebied liggen:

1. In kaart brengen
2. Verantwoord besteden
3. Vooruit kijken
4. Bewust kiezen voor financiële producten
5. Over voldoende kennis beschikken

1. In kaart brengen

De consument beschikt over een financieel overzicht dat inzicht geeft in de mogelijkheden om de financiën in balans te houden.

Het Nibud vindt het positief om te zien dat de meeste studenten hun saldo minimaal één keer per week controleren.

Daarnaast vindt het Nibud het positief dat 90 procent van de studenten een eigen administratie bijhoudt. 53 procent doet dat op een geordende wijze en 37 procent op een ongeordende manier. Van de studenten die hun administratie niet geordend bewaren, geeft 59 procent wel aan dat ze alles meteen weten te vinden als ze het nodig hebben.

Het Nibud zou graag zien dat het percentage dat een geordende administratie bijhoudt stijgt. Een geordende administratie draagt immers bij aan het overzicht over de eigen financiële situatie. Het hebben van een geordende administratie hangt dan ook samen met het minder vaak voorkomen van betalingsachterstanden en/of roodstand.

2. Verantwoord besteden

De consument besteedt zijn inkomsten zodanig dat zijn huishoudfinanciën op de korte termijn in balans zijn.

Circa de helft van de studenten ervaart dat ze maandelijks goed rond kunnen komen. Met het overgrote deel lijkt het dus goed te gaan en over hen hoeven we ons geen zorgen te maken. Er is echter ook een deel, iets meer dan 1 op de 10, dat ervaart moeilijk rond te komen en elke maand geld tekortkomt. Ten opzichte van 2015 is dit percentage sterk gedaald. Ook het percentage studenten dat een financieel probleem ervaart is sterk afgenomen: van 17 procent in 2015 naar 10 procent in 2017. Als we echter kijken naar het percentage studenten met leningen (buiten de DUO lening), betalingsachterstanden of roodstand, dan zien we dat dit gelijk is gebleven ten opzichte van 2015: 26 procent van de studenten heeft een lening of schuld, al dan niet naast een studieschuld. De ervaring van de financiële situatie is dus positiever, terwijl het aantal schulden gelijk is gebleven. Dit komt waarschijnlijk door een verandering in de manier waarop tegen het hebben van een studieschuld wordt aangekeken.

In 2015 ervoeren studenten met een studieschuld namelijk vaker een financieel probleem dan studenten zonder studieschuld: respectievelijk 28 procent tegen 8

procent gaf toen aan een financieel probleem te ervaren. In 2017 zien we dit patroon niet meer terug: studenten met en zonder studieschuld ervaren even vaak een financieel probleem. Het hebben van een studieschuld wordt, in tegenstelling tot in 2015, dus niet meer gezien als een indicatie voor het hebben van een financieel probleem.

Een belangrijk kenmerk dat het Nibud bij veel (kwetsbare) financiële gedragingen terugziet is impulsiviteit. Impulsiviteit hangt bijvoorbeeld samen met hogere uitgaven, minder vaak sparen, niet geordend bewaren van de administratie, minder goed rondkomen en de aanwezigheid van leningen (buiten de DUO lening), betalingsachterstanden of roodstand. Dit is meestal niet alleen op te lossen door informatie te verstrekken. Deze studenten weten bijvoorbeeld vaak wel dat het belangrijk is om te sparen en ze hebben geen gebrek aan financiële kennis, maar ze gedragen zich daar desondanks niet naar. Hun bestedingsgedrag komt voort uit bepaalde karaktereigenschappen en de (financiële) opvoeding die ze hebben gehad en is niet zo gemakkelijk te veranderen. Als een gedragsverandering gewenst is kost dat tijd en intensieve aandacht.

Ten slotte valt het het Nibud op dat 4 van de 10 ouders het collegegeld voor hun kinderen betalen en ruim eenderde de zorgverzekering. Veel van deze studenten krijgen daarnaast nog een (maandelijkse) financiële bijdrage van de ouders. Het Nibud raadt ouders aan om hun studerende kinderen zoveel mogelijk uitgaven zelf te laten betalen. Zo leren ze met vaste lasten en financiële verantwoordelijkheden om te gaan. In plaats van bepaalde uitgaven te vergoeden, kunnen ouders bijvoorbeeld een maandelijkse financiële bijdrage geven, waarna de studenten zelf hun kosten betalen.

3. Vooruit kijken

De consument realiseert zich dat wensen en gebeurtenissen op de middellange en lange termijn financiële gevolgen hebben en stemt zijn huidige bestedingen daarop af.

Het is positief om te zien dat het merendeel van de studenten spaart en dat 9 van de 10 studenten het ook belangrijk vinden om te sparen, om zo geld achter de hand te hebben.

Wat het Nibud echter ook opvalt, is dat meer dan de helft van de studenten (een gedeelte van) het geleende geld bij DUO, spaart. Dit doen zij om later een huis te kunnen kopen, om na de studie geld achter de hand te hebben of omdat de rente zo laag is. Ondanks het feit dat de rente op de studielening op dit moment zeer gunstig is, raadt het Nibud toch aan om niet meer te lenen dan nodig is. De studieschuld is een langlopende financiële verplichting (maximaal 35 jaar). Gedurende deze lange periode kan er veel veranderen.

Zo kan de rente van DUO weer stijgen of de rente op de spaarrekening minder aantrekkelijk worden. Daarnaast heeft de studieschuld invloed op de maximale hypotheek die iemand kan krijgen.

Steeds minder studenten staan vaak of altijd rood. 5 procent van de studenten staat vaak of altijd rood. In 2015 was dit 10 procent en in 2011-2012 15 procent. Dit is een positieve ontwikkeling. Het Nibud ziet echter ook dat ongeveer 60 procent van de studenten die soms, vaak of altijd rood staan, ook geld op hun spaarrekening hebben staan. 30 procent van deze studenten geeft aan dit spaargeld niet te gebruiken om het negatieve saldo direct weg te werken. Het Nibud adviseert om, als het nodig is, altijd eerst spaargeld te gebruiken om de betaalrekening aan te vullen in plaats van rood te gaan staan. De rente die iemand moet betalen voor rood staan is namelijk veel hoger dan de rente die iemand ontvangt voor het geld op de spaarrekening. Studenten controleren hun saldo vaak, dus als zij zien dat er een tekort dreigt zouden ze direct geld kunnen overboeken van de spaarrekening naar de betaalrekening. Mocht het zo zijn dat de student (bijna) altijd rood staat omdat hij of zij geld tekortkomt, dan is het raadzaam om te kijken of de lening bij DUO bijvoorbeeld verhoogd kan worden. De rente op deze lening is veel lager dan de rente op roodstand.

4. Bewust kiezen voor financiële producten

De consument kiest financiële producten op basis van budgettaire overwegingen en passend bij zijn/haar persoon en persoonlijke huishoudsituatie.

Drie op de tien studenten geeft aan dat ze het maximaal mogelijke leenbedrag als uitgangspunt voor hun eigen lening hebben genomen. Daardoor kunnen ze uiteindelijk een hogere studieschuld oplopen dan nodig is. Studenten in het nieuwe leenstelsel lijken wel op een bewustere manier de hoogte van hun lening te kiezen dan studenten in het oude stelsel. Dit vindt het Nibud een positieve ontwikkeling. 27 procent geeft aan dat ze precies hebben uitgerekend hoeveel ze nodig hebben om rond te kunnen komen, tegen 16 procent van de studenten in het oude stelsel. Ook onder deze groep geeft echter nog 28 procent aan de maximale hoogte als uitgangspunt te nemen. Het Nibud raadt studenten dan ook aan om hun inkomsten en uitgaven zelf goed op een rijtje te zetten alvorens vast te stellen óf en hoeveel zij willen lenen. Dit voorkomt enerzijds dat studenten te weinig gaan lenen. Als studenten een te laag leenbedrag hebben vastgesteld en vervolgens niet kunnen rondkomen, is de kans groot dat zij rood gaan staan. Dat is echter duurder dan lenen bij DUO. Anderzijds voorkomt het dat studenten onnodig te veel gaan lenen.

Daarnaast valt het het Nibud op dat 15 procent van de studenten van 18 jaar en ouder niet weet welk zorgverzekeringspakket ze hebben en dat 37 procent de zorgverzekering niet zelf heeft uitgezocht en afgesloten. Het Nibud vindt het belangrijk dat studenten hier wel van op de hoogte zijn. Bij financiële verantwoordelijkheid hoort dat mensen weten wat hun financiële verplichtingen zijn, welke financiële producten ze hebben afgesloten en wat de kenmerken en voorwaarden daarvan zijn. Door zelf een zorgverzekeringspakket uit te zoeken en af te sluiten zal het pakket beter aansluiten bij de persoonlijke (gezondheids)situatie en wensen die iemand heeft. Dit kan alleen een basisverzekering zijn eventueel met een aanvullende verzekering. Dat deze keuze

bewust wordt gemaakt en er rekening wordt gehouden met de implicaties en consequenties van die keuze, vindt het Nibud het allerbelangrijkste. Op die manier zijn de studenten beter op de hoogte van de gevolgen als er iets mocht gebeuren en de verzekering daadwerkelijk nodig is.

5. Over voldoende kennis beschikken

De consument beschikt over alle relevante kennis om zijn huishoudfinanciën op de korte, middellange en lange termijn in balans te brengen en te houden.

Het Nibud vindt het positief dat nagenoeg alle studenten zorgtoeslag ontvangen. Ook over de huurtoeslag en het doen van belastingaangifte bestaat weinig onwetendheid. Om dit te bestendigen adviseert het Nibud organisaties om in hun voorlichting aan studenten te blijven wijzen op de mogelijkheid om toeslagen aan te vragen en belastingaangifte te doen. Zo zorgen ze ervoor dat ook nieuwe studenten hiervan op de hoogte zijn.

Van de 9 kennisvragen die studenten moesten beantwoorden over de regels rondom studieschulden heeft driekwart van hen meer dan de helft van de stellingen goed. 4 procent beantwoordt alle kennisvragen juist. Het Nibud vindt de kennis van studenten over de regels rondom het aflossen van de studieschuld echter beperkt: circa 4 van de 10 studenten zijn er niet van op de hoogte dat ze rente betalen vanaf het moment dat ze studieschuld opbouwen en dat die rente na afstuderen niet elk jaar verandert. Om de consequenties van de studieschuld te overzien is het belangrijk dat de studenten weten hoe de rente werkt. Positief is wel dat een meerderheid van de studenten op de hoogte is van de consequenties die een studieschuld heeft voor het aangaan van een hypotheek. Meer dan 60 procent weet dat hypotheekverstrekkers rekening moeten houden met de studieschuld en dat de studieschuld consequenties heeft voor de maximale hoogte van de hypotheek.

Samenvatting en conclusie

Dit rapport presenteert de bevindingen van een onderzoek onder 1.383 voltijd hbo- en wo-studenten van 16 tot 30 jaar. Deze groep studenten is representatief voor alle voltijdstudenten in Nederland wat betreft leeftijd, geslacht en opleidingsrichting (hbo/wo). Het onderzoek geeft inzicht in de financiële situatie van studenten in het hoger onderwijs: hun inkomsten, bestedingen, spaargedrag en schuldsituatie. Daarnaast geeft het inzicht in de wijze waarop studenten met geld bezig zijn en hoe ze tegen geld(zaken) aankijken. Tevens is onderzocht in hoeverre studenten op de hoogte zijn van de regels rondom de studiefinanciering.

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Nibud en is financieel mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en ING.

De inkomsten van studenten: 919 euro per maand

Gemiddeld hebben studenten 919 euro per maand te besteden¹. Oudere studenten hebben hogere inkomsten dan jongere studenten. Daarnaast zijn de inkomsten van uitwonende studenten beduidend hoger dan die van thuiswonende studenten: 1.116 euro tegen 641 euro per maand. Dit komt omdat uitwonenden meer geld van hun ouders krijgen, vaker een lening bij DUO hebben en een hoger bedrag lenen.

Vergelijking met 2015

In vergelijking met 2015 is het inkomen van studenten sterk gestegen. De gemiddelde inkomsten bedroegen toen 768 euro. Alle groepen studenten hebben nu hogere gemiddelde inkomsten. Studenten ontvangen meer studiefinanciering, verdienen meer geld met hun bijbaan en hebben meer inkomen uit overige inkomsten.

6 op de 10 ontvangt geld van ouders

58 procent van de studenten ontvangt periodiek of op onregelmatige basis geld van hun ouders. Zij ontvangen gemiddeld 165 euro per maand. Jongere studenten ontvangen vaker geld van hun ouders dan oudere studenten, maar ze ontvangen geen hoger bedrag. Daarnaast ontvangen studenten die onder het nieuwe stelsel vallen vaker geld van hun ouders dan studenten in het oude studiefinancieringsstelsel: 63 tegen 53 procent. Zij ontvangen echter geen hoger bedrag.

¹ Dit is het totaal aan inkomsten en bestaat uit een bijdrage van ouders, studiefinanciering (basisbeurs, aanvullende beurs en/of een rentedragende lening), bijbaan en/of betaalde stage, zorg- en/of huurtoeslag, eigen bedrijf, inkomsten uit overige activiteiten, de verkoop van spullen, een uitkering en alimentatie.

Vergelijking met 2015

In 2015 ontvingen studenten een hoger bedrag van hun ouders: 179 euro. Dit komt gedeeltelijk omdat in 2015 relatief meer eerste- en tweedejaarsstudenten uitwonend waren. Jongere studenten ontvingen in 2015 ook vaker geld dan oudere studenten. Er zit in 2017 echter geen verschil tussen de leeftijden wat betreft de hoogte van het bedrag dat ze ontvangen: jongere studenten ontvangen evenveel geld van de ouders als oudere studenten. In 2015 ontvingen oudere studenten aanzienlijk meer dan jongere studenten.

Gemiddeld ontvangt de student 559 euro studiefinanciering

94 procent van de studenten ontvangt één of meer vormen van studiefinanciering. Gemiddeld ontvangen zij 559 euro per maand. Dat is het totale bedrag van de basisbeurs (oude studiefinancieringsstelsel), aanvullende beurs en de rentedragende leningen (DUO lening en collegegeldkrediet).

Studenten met een studievoorschot ontvangen, ondanks het ontbreken van de basisbeurs, een hoger bedrag aan studiefinanciering dan studenten in het oude studiefinancieringsstelsel: gemiddeld 602 euro tegen 526 euro. Daarnaast ontvangen oudere studenten, uitwonenden en studenten die geen bijdrage van hun ouders krijgen, ook meer studiefinanciering.

Vergelijking met 2015

Het bedrag dat studenten aan studiefinanciering ontvangen is gestegen ten opzichte van 2015: In 2015 ontvingen eerste- en tweedejaarsstudenten gemiddeld 695 euro aan studiefinanciering. In 2017 ontvangen eerste- en tweedejaarsstudenten die binnen het nieuwe stelsel vallen gemiddeld 770 euro aan studiefinanciering.

55 procent van de studenten heeft een rentedragende lening bij DUO

55 procent van de studenten heeft een rentedragende lening bij DUO. Gemiddeld lenen zij 490 euro. Studenten met een studievoorschot hebben vaker een rentedragende lening dan studenten in het oude studiefinancieringsstelsel: respectievelijk 63 tegen 46 procent. De lenende studenten met een studievoorschot lenen gemiddeld 512 euro per maand, terwijl de studenten in het oude studiefinancieringsstelsel gemiddeld 464 euro lenen.

Studenten in het nieuwe studiefinancieringsstelsel maken ook vaker gebruik van het collegegeldkrediet: 27 procent tegen 20 procent. In totaal maakt 23 procent van de studenten gebruik van het collegegeldkrediet. Gemiddeld ontvangen de studenten 170 euro aan collegegeldkrediet.

Vergelijking met 2015

In 2015 leende 28 procent van de eerstejaarsstudenten. Dit is een stuk lager dan de eerstejaarsstudenten in het nieuwe stelsel. Van hen heeft 62 procent een rentedragende lening bij DUO.

70 procent heeft een bijbaan en/of een betaalde stage

Van alle studenten heeft 70 procent een bijbaan en/of een betaalde stage via de opleiding. Hbo'ers hebben vaker een bijbaan en/of een betaalde stage dan wo-studenten: 74 tegen 64 procent. Dit verschil komt met name omdat hbo'ers vaker een betaalde stage hebben: van de hbo-studenten loopt 20 procent stage met stagevergoeding tegen 8 procent van de wo-studenten. Daarnaast hebben vrouwen vaker een bijbaan dan mannen: 73 tegen 67 procent.

De studenten werken gemiddeld 17 uur per week. Studenten die alleen een bijbaan hebben werken gemiddeld 13 uur per week. De studenten met een bijbaan én betaalde stage werken gemiddeld 33 uur per week.

Vergelijking met 2015

In 2015 werkten studenten gemiddeld 15 uur per week. De gemiddelde inkomsten die studenten hebben uit een bijbaan en/of betaalde stage zijn hierdoor ook gestegen: 409 euro in 2017 tegen 332 euro in 2015.

9 van de 10 studenten ontvangen zorgtoeslag

Van de studenten van 18 jaar en ouder ontvangt 87 procent zorgtoeslag. 13 procent geeft aan geen zorgtoeslag te ontvangen. 4 op de 10 van deze studenten (5 procent van alle studenten) ontvangt geen zorgtoeslag uit onwetendheid: ze zijn niet bekend met de toeslag of hebben onjuiste argumenten waarom ze denken geen recht te hebben op de toeslag. Daarnaast denkt 8 procent geen recht te hebben op zorgtoeslag, maar heeft dit niet uitgezocht. De rest ontvangt om gegronde redenen geen zorgtoeslag.

Onbekendheid met huurtoeslag beperkt

58 procent van de studenten is 18 jaar of ouder en woont op zichzelf. 32 procent van hen ontvangt huurtoeslag. Het overgrote deel van de studenten dat aangeeft geen huurtoeslag te ontvangen heeft hiervoor een gegronde reden: zij wonen bijvoorbeeld op kamers of blijken na berekening geen recht te hebben op de toeslag. 12 procent heeft zich er onvoldoende in verdiept en 2 procent weet niet wat huurtoeslag is of wat de voorwaarden zijn om het te krijgen.

Vergelijking met 2015

In 2015 woonde 65 procent van alle studenten op zichzelf. Van de eerste- en tweedejaarsstudenten woonde 61 procent in 2015 op zichzelf. In 2017 woont slechts 44 procent van de eerste- en tweedejaarsstudenten binnen het nieuwe stelsel op zichzelf. Dat is een forse daling van het aantal uitwonenden. 40 procent van de thuiswonende studenten zegt dat het financieel niet mogelijk is om op zichzelf te wonen.

De onwetendheid rondom huurtoeslag lijkt daarnaast iets gestegen te zijn: van 9 procent in 2015 naar 14 procent in 2017.

7 op de 10 werkende studenten heeft belastingaangifte gedaan

70 procent van de werkende studenten heeft de belastingaangifte over 2016 ingevuld en opgestuurd. De helft van de studenten die hun belastingaangifte hebben opgestuurd, krijgt meer dan 270 euro terug van de Belastingdienst. Bij slechts 5 procent van de studenten met een bijbaan is er sprake van onwetendheid over de mogelijkheid om aangifte te doen.

Gemiddelde uitgaven van studenten: 867 euro per maand

Gemiddeld geven studenten 867 euro per maand uit. Er is een groot verschil tussen de maandelijkse bestedingen van thuis- en uitwonenden:

- Thuiswonenden: 577 euro per maand
- Uitwonenden: 1.082 euro per maand

Student schat de maandelijkse uitgaven meer dan 200 euro per maand te laag in

De studenten onderschatten de gemiddelde maandelijkse uitgaven van thuis- en uitwonenden:

- Bij thuiswonende studenten worden de gemiddelde uitgaven van 353 euro per maand, 224 euro te laag ingeschat.
- Bij uitwonende studenten worden de gemiddelde uitgaven van 825 euro per maand, 257 euro te laag ingeschat.

Top 5 van populairste uitgaven

De populairste niet-verplichte uitgaven² waar tenminste 8 van de 10 studenten geld aan uitgeven, zijn:

- Uit eten
- Kleding en schoenen
- Cadeaus
- Verzorgingsartikelen
- Drinken, snoep en snacks tussendoor

Minder dan 1 op de 10 thuiswonende studenten betaalt kostgeld

Van de studenten die thuis wonen hoeft 63 procent op geen enkele manier bij te dragen in de kosten van levensonderhoud zoals wonen, energie, water en voeding.

Een deel van de studenten (28 procent) betaalt geen kostgeld, maar draagt bij in de kosten door regelmatig boodschappen te doen of iets leuks voor de ouders te kopen.

Slechts 8 procent van de thuiswonenden betaalt een vast bedrag per maand aan de ouders voor de kosten die de ouders voor hen maken. Gemiddeld betalen zij 148 euro per maand.

² Het Nibud heeft de studenten naar 36 verschillende uitgavenposten gevraagd (zie bijlage 4). Het gaat hier om de uitgaven uitgezonderd de woonlasten (voor uitwonenden), studiekosten (schoolboeken en schoolspullen), de verzekeringen en de uitgaven aan de mobiele telefoon.

Studenten sparen meer dan in 2015

Het overgrote deel van de studenten (85 procent) spaart. 61 procent spaart alleen als ze geld overhouden en eenderde spaart een vast bedrag per maand. Gemiddeld sparen de studenten maandelijks 146 euro. Thuiswonenden sparen meer dan uitwonenden: 158 tegen 137 euro per maand. Daarnaast sparen studenten die een vast bedrag per maand sparen een hoger bedrag per maand dan studenten die alleen sparen wat ze overhouden.

De meest genoemde reden om niet te sparen is dat daar financieel geen ruimte voor is. Daarnaast zegt een kwart van de niet-spaarders dat het niet lukt omdat ze het geld te makkelijk uitgeven.

Vergelijking met 2015

Het gemiddelde spaarbedrag per maand is hoger dan in 2015. Toen spaarden studenten gemiddeld 110 euro per maand. In vergelijking met 2015 hebben studenten ook meer spaargeld. In 2015 had 17 procent minder dan 100 euro aan spaargeld. Nu heeft 12 procent minder dan 100 euro aan spaargeld.

84 procent bekijkt minimaal 1 keer per week het banksaldo

40 procent van de studenten bekijkt dagelijks het banksaldo en 44 procent kijkt één of meerdere keren per week. In totaal bekijkt 84 procent van de studenten minimaal één keer per week het banksaldo.

Vergelijking met 2015

Het percentage dat dagelijks het banksaldo checkt is gestegen ten opzichte van 2015: 40 tegen 34 procent. In 2011-2012 was dit nog 20 procent.

De opkomst van de mobiel bankieren app is een mogelijke verklaring voor deze stijging. Studenten die gebruik maken van de mobiel bankieren app (86 procent) bekijken hun banksaldo namelijk vaker dan studenten die de app niet gebruiken: 92 tegen 42 procent bekijkt minimaal één keer per week het banksaldo. 78 procent van de studenten die gebruik maken van internetbankieren bekijkt zijn/haar saldo minimaal één keer per week. In 2015 maakte 78 procent van de studenten gebruik van de mobiel bankieren app.

11 procent van de studenten houdt geen eigen administratie bij

Circa 1 op de 10 doet zelf niks met belangrijke papieren: 2 procent doet er helemaal niets mee, 1 procent geeft aan het niet te weten en 8 procent laat de ouders belangrijke papieren voor hen bewaren.

Meer dan de helft (53 procent) van de studenten bewaart belangrijke papieren (diploma's, contracten en overeenkomsten, rekeningen, garantiebewijzen) op een ordelijke manier. 37 procent bewaart wel alle belangrijke papieren, maar niet geordend. Van de studenten die de papieren wel bewaren, maar niet geordend hebben, weet 59

procent iets meteen te vinden als ze het nodig hebben. 41 procent geeft aan dat ze belangrijke papieren niet meteen weten te vinden.

Percentage studenten dat ervaart moeilijk rond te komen sterk gedaald

12 procent van de studenten komt (zeer) moeilijk rond. Ook geeft 13 procent aan vaak of altijd geld tekort te komen. Van de studenten die geld tekortkomen, ervaart 84 procent dit als een probleem.

Vergelijking met 2015

Het percentage studenten dat ervaart moeilijk rond te komen is sterk gedaald ten opzichte van 2015. In 2015 gaf 1 op de 5 aan moeilijk rond te komen en regelmatig geld tekort te komen, in vergelijking met 12 à 13 procent in 2017. De studenten die geld tekortkomen ervoeren dat in 2015 ook vaker als een probleem: 90 procent tegen 84 procent in 2017.

7 op de 10 studenten heeft een studieschuld

73 procent van de studenten heeft een studieschuld.

De belangrijkste redenen om te lenen zijn:

- Ze hebben een lening nodig voor noodzakelijke/hoge lasten (60 procent).
- De ouders dragen niet of onvoldoende bij (46 procent).
- De leenvoorwaarden bij DUO zijn gunstig (44 procent).

De belangrijkste redenen voor studenten om niet te lenen zijn:

- Ze willen geen (grote) schulden maken (58 procent).
- Ze hebben een lening niet nodig (45 procent).
- Ze willen alleen lenen als dat echt nodig is of hun ouders dragen bij (beide 35 procent).

Vergelijking met 2015

In 2015 had 46 procent een studieschuld. In 2011-2012 had hetzelfde percentage een schuld bij DUO, namelijk 48 procent.

15 procent van de studenten heeft een betalingsachterstand

25 procent van de studenten heeft geen (studie)schulden, leningen of achterstanden.

- 73 procent heeft een studieschuld.
- 9 procent heeft geld geleend van één of meerdere personen en/of van een studenten- of studievereniging (informele lening).
- 2 procent heeft geld geleend bij een bank of financiële instelling.
- 7 procent heeft op dit moment iets op afbetaling gekocht.
- 6 procent staat op dit moment rood.
- 15 procent heeft op dit moment betalingsachterstanden.

50 procent van de studenten met een studieschuld, lening of betalingsachterstand ervaart de schuld(en) als een last. Meer dan 4 op de 10 geeft aan dat ze liever minder hadden geleend.

10 procent van de studenten ervaart een financieel probleem

Van alle studenten vindt 10 procent zelf dat ze een financieel probleem hebben. Studenten met een betalingsachterstand of roodstand ervaren relatief vaak een financieel probleem: 37 procent tegen 6 procent van de studenten zonder achterstanden of roodstand.

Vergelijking met 2015

In 2015 ervoer 17 procent van de studenten een financieel probleem. In 2015 ervoeren studenten met een studieschuld vaker een financieel probleem dan studenten zonder studieschuld. Deze samenhang zien we in 2017 niet meer terug.

16 procent van de studenten heeft behoefte aan hulp

Eenzesde van de studenten geeft aan op dit moment behoefte te hebben aan hulp op het gebied van geldzaken. Deze studenten hebben hogere uitgaven, komen moeilijker rond, komen vaker geld tekort, hebben betalingsachterstanden of roodstand.

Circa 60 procent van de studenten heeft weleens hulp gezocht bij financiële vragen of problemen. Hun ouders zijn verreweg de belangrijkste hulpbron: 90 procent. Daarnaast geeft een kwart aan weleens hulp te hebben gezocht bij vrienden.

3 op de 10 heeft het maximale leenbedrag als uitgangspunt genomen

31 procent van de studenten met een DUO lening zegt dat ze de hoogte van hun lening hebben bepaald door te kijken naar het maximaal mogelijke bedrag. Dat is het bedrag dat ze uiteindelijk zijn gaan lenen.

35 procent geeft aan een bedrag te hebben gekozen waarvan ze dachten dat ze daarmee maandelijks rond konden komen en 22 procent heeft precies uitgerekend hoeveel ze per maand tekortkwamen. 13 procent heeft een bedrag gekozen dat door de ouders is bedacht. In 2015 was dit nog bij slechts 2 procent van de studenten het geval.

Studenten binnen het nieuwe studiefinancieringsstelsel lijken op een andere manier hun keuze voor het leenbedrag te maken dan studenten in het oude leenstelsel. Studenten met een studievoorschot hebben hun leenbedrag *vaker* bepaald door:

- Precies uit te rekenen hoeveel ze per maand tekortkomen om al de uitgaven te kunnen betalen: 27 tegen 16 procent.
- De ouders een bedrag te laten bedenken: 18 tegen 8 procent.
- Het bedrag aan collegegeld te lenen: 13 procent tegen 6 procent.

Studenten met een studievoorschot hebben hun leenbedrag *minder vaak* bepaald door:

- Het bedrag te kiezen waarvan ze denken maandelijks rond te kunnen komen: 31 tegen 41 procent.
- Te kijken naar wat ze maximaal kunnen lenen: 35 tegen 28 procent.

Meer dan de helft spaart (een deel van) het bij DUO geleende geld

54 procent van de studenten met een rentedragende lening geeft aan (een deel van) het geld dat ze bij DUO geleend hebben te sparen:

- 15 procent spaart (een deel van) het bij DUO geleende geld om straks geld te hebben om een huis te kunnen kopen.
- 43 procent spaart (een deel van) het bij DUO geleende geld zodat ze na hun studie geld achter de hand hebben.
- 39 procent spaart (een deel van) het bij DUO geleende geld omdat de rente op de lening zo laag is.

Studenten binnen het nieuwe stelsel geven vaker aan (een deel van) het bij DUO geleende geld te sparen om na de studie geld achter de hand te hebben: 48 procent tegen 39 procent van de studenten in het oude studiefinancieringsstelsel.

Vergelijking met 2015

Als we alleen naar de stellingen kijken die ook in 2015 zijn voorgelegd aan studenten, zien we dat in 2017 45 procent een deel spaart om later geld achter de hand te hebben of een huis te kunnen kopen. Dat percentage is gestegen ten opzichte van 2015, toen was dit 33 procent.

Niet alle studenten bekend met renteregels

Van de 9 kennisvragen die wij studenten hebben voorgelegd over de regels rondom studieschulden, heeft driekwart meer dan de helft van de stellingen goed. 4 procent beantwoordt alle kennisvragen juist.

De studenten weten het minst goed dat:

- Ze rente betalen vanaf het moment dat ze studieschuld opbouwen (39 procent).
- De rente na afstuderen niet elk jaar verandert (45 procent).

Een meerderheid van de studenten is goed op de hoogte van de consequenties die een studieschuld heeft voor het aangaan van een hypotheek, ze weten dat:

- De hypotheekverstrekkers (bijv. de bank) rekening houden met de studieschuld (64 procent).
- De studieschuld consequenties heeft voor de maximale hypotheek die ze kunnen krijgen (70 procent).

Studenten met een studieschuld bij DUO weten meer over de regels dan studenten zonder schuld bij DUO. Die eerste groep heeft er dan ook zelf mee te maken.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 1 september 2015 werd het nieuwe studiefinancieringsstelsel (het studievoorschot) ingevoerd en veranderde er veel voor nieuwe studenten. Door het vervallen van de basisbeurs moeten alle studenten beslissen óf ze gaan lenen en zo ja, hoeveel. De beslissing om te lenen kan van grote invloed zijn op hun leven na het afronden van de studie. Ze zullen immers hun schuld moeten afbetalen en hoewel er in de afbetalingsregeling de nodige, tijdelijke, 'escapes' zijn ingebouwd, is de studieschuld van beperkende invloed op bijvoorbeeld het besteedbare inkomen of de hoogte van een lening of hypotheek.

Daarom moeten studenten een weloverwogen beslissing kunnen nemen. Daarvoor is het van groot belang dat ze weten welke uitgaven zij kunnen verwachten. Op basis daarvan kunnen ze uitrekenen of hun inkomsten toereikend zijn of dat lenen noodzakelijk is.

In 2015 heeft het Nibud in het Studentenonderzoek 2015 onderzoek gedaan naar de inkomsten, uitgaven en het financiële gedrag van studenten. De uitkomsten van dit onderzoek zijn de afgelopen jaren breed ingezet, zowel voor beleidsontwikkeling als voor voorlichtingsdoeleinden. Zo vormen de uitgavencijfers uit het onderzoek de basis voor de begrotingen die in de Rekenhulp Studiefinanciering van DUO worden gebruikt en is de handreiking *Student en Financiën* ontwikkeld, met tips en aanbevelingen voor professionals die studenten begeleiden.

Gezien de grote veranderingen die er door het nieuwe studiefinancieringsstelsel hebben plaatsgevonden, is het relevant en wenselijk om nieuwe en actuele informatie te hebben over het bestedingsgedrag en de financiële situatie van studenten. Dit dient een dubbel doel: het geeft maatschappelijke en financiële dienstverleners en beleidsmakers inzicht in het financiële gedrag van studenten anno 2017. Tegelijkertijd kan het de aankomende studenten meer inzicht geven in de gemiddelde kosten en hen ondersteuning bieden bij het nemen van de beslissing óf en hoeveel zij willen lenen.

1.2 Doelstelling

Met het onderzoek willen we inzicht krijgen in de financiële situatie en het financiële gedrag van jongeren tot 30 jaar die studeren op het hbo of op de universiteit. Het onderzoek levert gegevens op over de inkomsten, uitgaven en schuldsituatie van studenten en geeft inzicht in de wijze waarop ze met geld omgaan.

Daarnaast geeft het onderzoek inzicht in hoe studenten tegen lenen aankijken, op welke manier ze hun leenbedrag kiezen en de bekendheid van studenten met de regels rondom studiefinanciering.

1.3 Leeswijzer

In het kader van dit onderzoek zijn 1.383 voltijdstudenten tot 30 jaar uit het hbo en wo ondervraagd. Deze groep hbo'ers en wo'ers is representatief voor alle voltijdstudenten in Nederland wat betreft leeftijd, geslacht en opleidingsrichting (hbo of wo).

Een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksopzet en de verdeling van de studenten naar achtergrondkenmerken staat in bijlage 2 en 3.

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Nibud en is financieel mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en ING.

Opzet rapport

Dit rapport presenteert de uitkomsten van het onderzoek en geeft achtereenvolgens inzicht in:

- De inkomsten
- De bestedingen
- Het spaargedrag
- De financiële situatie in het algemeen
- Het leengedrag en de schuldsituatie
- De kennis over het studiefinancieringsstelsel.

Multivariate analyses

In dit rapport hebben we regelmatig multivariate analyses (lineaire of logistische regressies) uitgevoerd. Dit betekent dat alle mogelijke relevante factoren die kunnen samenhangen met de te verklaren financiële situatie van de studenten, tegelijkertijd zijn meegenomen. Dit geeft een duidelijker overzicht en inzicht in de directe relatie van een bepaald kenmerk met de financiële situatie, omdat die voor andere, mogelijk invloedrijke, factoren wordt gecorrigeerd.

De statistische uitkomsten van deze analyses staan in bijlage 5. In de hoofdstukken zelf staan de belangrijkste bevindingen beschreven.

Deze analyse geeft de correlatie weer en niet de causaliteit. Dit betekent dat we kunnen zeggen dat er tussen bepaalde kenmerken een relatie bestaat. We weten echter niet welk van de twee kenmerken de relatie tot stand brengt.

Vergelijking met het studentenonderzoek uit 2015

In 2015 heeft het Nibud een uitgebreid onderzoek gedaan onder hbo- en wo-studenten (Nibud, 2015). In dit rapport worden de uitkomsten uit het toenmalige onderzoek in sommige paragrafen vergeleken met het huidige onderzoek. Dit is echter niet overal mogelijk. Soms wijkt de vraagstelling zodanig af dat er geen betrouwbare vergelijking te maken valt.

Vergelijking van het oude en nieuwe studiefinancieringsstelsel

Circa de helft van de studenten valt op dit moment onder het nieuwe studiefinancieringsstelsel (het studievoorschot) en de helft onder het oude studiefinancieringsstelsel. Studenten in het nieuwe studiefinancieringsstelsel zijn over het algemeen jonger dan studenten in het oude stelsel (zie ook tabel 100 in bijlage 3). Het kan hierdoor voorkomen dat een verschil in eerste instantie door het stelsel lijkt te komen, maar in feite een leeftijdseffect is.

Om het effect van de stelsels duidelijker in beeld te kunnen krijgen, vergelijken we waar het relevant en mogelijk is eerste- en tweedejaarsstudenten uit 2015 met eerste- en tweedejaarsstudenten uit 2017. Deze laatste groep studenten valt nu bijna volledig onder het nieuwe studiefinancieringsstelsel, terwijl in 2015 iedereen nog onder het oude stelsel viel.

1.4 Handreiking Student & Financiën

Het Studentenonderzoek 2017 is een verdieping van de Handreiking *Student & Financiën*. Deze handreiking is een praktische vertaalslag van het onderzoek. Naast een beschrijving op hoofdlijnen van de uitkomsten van het onderzoek, biedt de handreiking tips en aanbevelingen hoe professionals bij de begeleiding van studenten de resultaten uit het onderzoek in de praktijk kunnen inzetten.

2 De inkomsten van studenten

Gemiddeld heeft een student 919 euro per maand te besteden. Daarvan vormt de studiefinanciering het belangrijkste aandeel van de inkomsten. De meeste studenten ontvangen zorgtoeslag als zij hier recht op hebben.

2.1 Het totale besteedbare inkomen

Als de studenten een bepaalde inkomstenbron hebben, wordt hen gevraagd aan te geven hoe hoog de inkomsten daaruit zijn. De inkomsten uit de verschillende inkomstenbronnen zijn bij elkaar opgeteld. Dit geeft een beeld van het totale inkomen van de student.

Tabel 1 geeft het totale besteedbare inkomen van de studenten weer. Het gaat hierbij om inkomsten uit:

- Een bijdrage van ouders
- Studiefinanciering
- Inkomsten uit bijbaantjes en betaalde stages
- Zorgtoeslag
- Huurtoeslag
- Uitkering
- Alimentatie
- Teruggave van de belastingaangifte
- Overige inkomsten zoals uit verkoop van spullen, klussen of eigen bedrijf

Gemiddeld heeft een student 919 euro per maand te besteden. Het mediane inkomen is 865 euro per maand. Met andere woorden: voor de ene helft van de studenten zijn de inkomsten minder dan 865 euro per maand en voor de andere helft meer.

Er zijn grote verschillen te zien tussen de inkomsten van thuiswonende en uitwonende studenten. Uitwonende studenten ontvangen per maand 475 euro meer aan inkomsten dan thuiswonende studenten. Daarnaast hebben oudere studenten hogere inkomsten dan jongere studenten.

Tabel 1: Totaal besteedbaar inkomen (in euro's per maand) naar achtergrondkenmerken (n=1.383)

		€
Geslacht	Man	900
	Vrouw	935
Leeftijd	t/m 19 jaar	<u>723</u>
	20-21 jaar	<u>808</u>
	22-23 jaar	<u>993</u>
	24 jaar en ouder	<u>1.146</u>
Opleidingsniveau	Hbo	886
	Wo	971
Woonsituatie	Thuiswonend	<u>641</u>
	Uitwonend	<u>1.116</u>
Studiefinancieringsstelsel	Oud	1.012
	Nieuw	825
Totaal		919

*Onderstreepte bedragen verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

Vergelijking met 2015

In 2015 bedroegen de gemiddelde inkomsten van studenten 768 euro per maand. Dit wijkt dus sterk af van de gemiddelde inkomsten van 919 euro nu. Alle groepen studenten hebben nu hogere gemiddelde inkomsten. De grootste stijgers zijn uitwonende studenten: de gemiddelde inkomsten voor deze groep bedroegen in 2015 894 euro. Wanneer we kijken naar de verschillende inkomstenbronnen, zien we dat studenten in vergelijking met 2015 minder geld van hun ouders krijgen, maar meer inkomsten verwerven uit studiefinanciering, hun bijbaan en overige inkomsten.

2.2 Inkomstenbronnen

Tabel 2 geeft weer:

- Welk percentage studenten inkomsten ontvangt uit een bepaalde inkomstenbron.
- Hoe hoog de inkomsten zijn van de studenten die deze inkomstenbron hebben.

De belangrijkste bron van inkomsten voor studenten is de studiefinanciering. De meeste studenten, 94 procent, ontvangen deze bron van inkomsten. Ook is het bedrag dat studenten hieruit per maand ontvangen hoger dan de gemiddelde inkomsten uit andere inkomstenbronnen.

Tabel 2: Gemiddelde inkomsten per inkomstenbron (in euro's per maand), naar stelsel (bedragen exclusief 0)

	Oude stelsel €	Nieuwe stelsel €	Totaal €
Geld ouders <i>oud (n=324) en nieuw (n=378)</i>	170	160	165
Studiefinanciering <i>oud (n=539) en nieuw (n=428)</i>	<u>526</u>	<u>602</u>	559
Bijbaan <i>oud (n=495) en nieuw (n=465)</i>	481	332	409
Teruggave belastingaangifte <i>oud (n=309) en nieuw (n=245)</i>	36	31	33
Overige inkomsten <i>oud (n=578) en nieuw (n=586)</i>	177	145	161

**Onderstreepte bedragen verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.*

Vergelijking met 2015

In vergelijking met 2015 zien we de volgende verschillen (zie tabel 3):

- **Geld van ouders:** in 2015 kregen studenten, als zij geld van hun ouders kregen, gemiddeld 179 euro per maand. Nu is dat 165 euro per maand. Het feit dat studenten in 2017 gemiddeld minder geld van hun ouders krijgen komt gedeeltelijk doordat er in 2017 minder uitwonende studenten zijn. Uitwonende studenten krijgen over het algemeen meer geld van hun ouders dan thuiswonende studenten.
- **Studiefinanciering:** in 2015 kregen studenten gemiddeld 469 euro aan studiefinanciering. Dit jaar ligt het gemiddelde veel hoger, namelijk op 559 euro. Dit wordt onder andere verklaard door het feit dat studenten meer zijn gaan lenen. Wanneer we kijken naar de rentedragende lening bij DUO (zie paragraaf 2.4.2), dan zien we dat studenten uit het nieuwe studiefinancieringsstelsel vaker een rentedragende lening bij DUO hebben en tegelijkertijd een hoger bedrag lenen dan studenten uit het oude financieringsstelsel. Het percentage studenten dat studiefinanciering ontvangt, is gelijk gebleven.

- **Bijbaan:** zowel in 2015 als in 2017 had 70 procent van de studenten een bijbaan. De inkomsten uit een bijbaan zijn echter fors gestegen van 332 euro naar 409 euro. Dit wordt gedeeltelijk verklaard door het feit dat studenten meer zijn gaan werken.
- **Teruggave belastingaangifte:** in vergelijking met 2015 lijkt het alsof studenten in 2017 vaker belastingaangifte doen. Een kanttekening bij het onderzoek van 2015 is echter dat studenten ook konden aangeven dat ze nog van plan waren om belastingaangifte te doen (19 procent) en deze studenten zijn niet meegerekend bij het percentage van 48 procent. Omdat we niet zeker weten of deze studenten uiteindelijk belastingaangifte hebben gedaan, is het lastig om 2015 met 2017 te vergelijken.
Als studenten de aangifte hebben ingevuld en opgestuurd, zijn de gemiddelde inkomsten uit de belastingaangifte 33 euro per maand. Dit is gelijk aan het bedrag in 2015.
- **Overige inkomsten:** zowel in 2015 als in 2017 heeft ongeveer 90 procent van de studenten overige inkomsten. Dit zijn inkomsten uit bijvoorbeeld zorgtoeslag, alimentatie of een uitkering. In vergelijking met 2015 ligt het gemiddelde bedrag per maand 23 euro hoger. Dit lijkt gedeeltelijk te worden verklaard door hogere inkomsten uit de zorg- en huurtoeslag (paragraaf 2.6).

Tabel 3 laat de verschillen zien tussen studenten uit het oude en nieuwe studiefinancieringsstelsel. Studenten in het nieuwe stelsel ontvangen meer inkomsten uit studiefinanciering. Dit komt omdat ze meer lenen dan alleen het bedrag aan basisbeurs.

Tabel 3: Percentage studenten met een bepaalde inkomstenbron en gemiddelde inkomsten per inkomstenbron (in euro's per maand), naar jaar (bedragen exclusief 0)

	2015 %	€	2017 %	€
Geld ouders <i>2015 (n=1.381) en 2017 (n=702)</i>	57	179	58	165
Studiefinanciering <i>2015 (n=1.282) en 2017 (n=967)</i>	93	469	94	559
Bijbaan <i>2015 (n=1.917) en 2017 (n=960)</i>	71	332	70	409
Teruggave belastingaangifte <i>2015 (n=811) en 2017 (n=554)</i>	48	33	61	33
Overige inkomsten <i>2015 (n=2.382) en 2017 (n=1.164)</i>	89	138	91	161
Totaal <i>2015 (n=2.723) en 2017 (n=1.383)</i>		768		919

2.3 Geld van ouders

Van alle studenten krijgt 58 procent periodiek of op onregelmatige basis geld van de ouders. De meeste studenten die geld van hun ouders krijgen, ontvangen een vast bedrag per maand (68 procent). 27 procent krijgt onregelmatig geld.

Gemiddeld krijgen de studenten 165 euro per maand van hun ouders. De gemiddelde bedragen die studenten krijgen, staan in tabel 4.

De volgende studenten krijgen vaker geld van hun ouders:

- Jongere studenten
- Wo'ers
- Studenten in het nieuwe financieringsstelsel

De hoogte van het bedrag dat studenten krijgen hangt met name samen met:

- De woonsituatie: uitwonenden ontvangen meer geld van hun ouders dan thuiswonenden.
- De hoogte van de studiefinanciering: hoe lager die is, des te vaker ontvangen de studenten geld van hun ouders.
- Het hebben van een bijbaan: studenten die een bijbaan hebben, ontvangen minder geld van hun ouders dan studenten die geen bijbaan hebben.

Tabel 4: Percentage studenten met inkomsten van ouders en gemiddelde inkomsten (in euro's per maand), naar jaar (bedragen exclusief 0) (2015 n=1.381; 2017 n=702)

		2015		2017	
		%	€	%	€
Geslacht	Man	57	<u>191</u>	60	161
	Vrouw	57	<u>165</u>	56	169
Leeftijd	t/m 19 jaar	<u>65</u>	<u>142</u>	<u>69</u>	150
	20-21 jaar	<u>59</u>	<u>184</u>	<u>58</u>	145
	22-23 jaar	<u>57</u>	<u>185</u>	<u>58</u>	192
	24 jaar en ouder	<u>47</u>	<u>212</u>	<u>49</u>	176
Opleidingsniveau	Hbo	<u>50</u>	<u>156</u>	<u>54</u>	137
	Wo	<u>69</u>	<u>203</u>	<u>65</u>	200
Woonsituatie	Thuiswonend	<u>47</u>	<u>88</u>	55	<u>82</u>
	Uitwonend	<u>63</u>	<u>214</u>	60	<u>216</u>
Studiefinancieringsstelsel	Oud	-	-	<u>53</u>	170
	Nieuw	-	-	<u>63</u>	160
Totaal		57	179	58	165

*Onderstreepte bedragen en percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

2.4 Studiefinanciering

De studiefinanciering bestaat uit 5 verschillende onderdelen³:

- Basisbeurs (deze geldt voor studenten die vóór studiejaar 2015-2016 zijn begonnen aan hun bachelor of master)
- Aanvullende beurs
- Rentedragende lening
- Collegegeldkrediet
- Studentenreisproduct

94 procent van de studenten ontvangt één of meer vormen van studiefinanciering. Tabel 5 laat dit voor de verschillende onderdelen zien.

³ Er zijn nog extra regelingen waardoor studenten meer studiefinanciering kunnen krijgen. Bijvoorbeeld als ze een kind hebben en zonder partner wonen (Eenoudertoeslag). Deze regelingen zijn ook meegenomen bij de inkomsten uit studiefinanciering.

Vergelijking met 2015

In 2015 kreeg 83 procent van de studenten een basisbeurs. Vanwege het nieuwe studiefinancieringsstelsel ontvangt nu nog maar 37 procent van de studenten een basisbeurs. We zien door het nieuwe financieringsstelsel ook een toename van het percentage studenten met een rentedragende lening, dat is gestegen van 32 procent in 2015 naar 55 procent in 2017.

Tabel 5: Percentage studenten met studiefinanciering, naar type stelsel (n=1.383)

	Oude stelsel %	Nieuwe stelsel %	Totaal %
Basisbeurs	<u>75</u>	<u>0</u>	37
Aanvullende beurs	33	31	32
Rentedragende lening	<u>46</u>	<u>63</u>	55
Collegegeldkrediet	<u>20</u>	<u>27</u>	23
Studentenreisproduct	<u>76</u>	<u>87</u>	82
Geen studiefinanciering	<u>8</u>	<u>3</u>	6

**Onderstreepte percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.*

2.4.1 Gemiddelde inkomsten uit studiefinanciering

De studenten met studiefinanciering ontvangen gemiddeld 559 euro per maand. Dat is het bedrag van de basisbeurs, aanvullende beurs en de rentedragende leningen (DUO lening en collegegeldkrediet) bij elkaar opgeteld.

Hoeveel studiefinanciering de student ontvangt houdt verband met:

- Leeftijd: oudere studenten ontvangen meer studiefinanciering dan jongere studenten.
- Woonsituatie: uitwonenden ontvangen meer studiefinanciering dan thuiswonenden (gemiddeld 655 tegen 387 euro).
- Het studiefinancieringsstelsel waar ze in zitten: studenten binnen het nieuwe stelsel ontvangen gemiddeld meer dan studenten binnen het oude stelsel (gemiddeld 602 tegen 526 euro).
- De bijdragen van de ouders: studenten die geen geld van hun ouders krijgen, ontvangen meer studiefinanciering.

De verschillen tussen bovenstaande groepen worden gedeeltelijk verklaard door het feit dat de groepen die meer studiefinanciering ontvangen ook een hogere rentedragende lening hebben.

2.4.2 Rentedragende lening bij DUO

55 procent van de studenten geeft aan een rentedragende lening bij DUO te hebben. Deze studenten lenen gemiddeld 490 euro.

Of een student een rentedragende lening heeft, hangt met name samen met:

- De woonsituatie: uitwonenden hebben vaker een rentedragende lening dan thuiswonenden.
- Het studiefinancieringsstelsel waar ze in zitten: studenten die binnen het nieuwe stelsel vallen hebben vaker een rentedragende lening dan studenten binnen het oude stelsel.
- Of ze geld krijgen van hun ouders: studenten die geen geld krijgen van hun ouders hebben vaker een rentedragende lening.
- Of ze inkomsten hebben uit een bijbaan: studenten zonder bijbaan hebben vaker een rentedragende lening.

De volgende studenten hebben een hogere rentedragende lening bij DUO:

- Oudere studenten
- Wo-studenten
- Uitwonende studenten
- Studenten binnen het nieuwe studiefinancieringsstelsel
- Studenten die geen geld van hun ouders krijgen

Er is een groot verschil zichtbaar tussen uitwonende en thuiswonende studenten. Uitwonende studenten lenen gemiddeld 535 euro, terwijl thuiswonende studenten gemiddeld 375 euro lenen. Daarnaast lenen wo'ers gemiddeld 103 euro meer dan hbo'ers. Studenten in het nieuwe leenstelsel lenen daarnaast vaker en meer bij DUO dan studenten in het oude leenstelsel (zie tabel 6).

Tabel 6: Percentage studenten dat een rentedragende lening heeft en de gemiddelde inkomsten uit de rentedragende lening (in euro's per maand) (bedragen exclusief 0)

		% (n=1.383)	€ (n=695)
Geslacht	Man	54	498
	Vrouw	56	484
Leeftijd	t/m 19 jaar	59	<u>513</u>
	20-21 jaar	48	<u>418</u>
	22-23 jaar	56	<u>492</u>
	24 jaar en ouder	57	<u>539</u>
Opleidingsniveau	Hbo	49	<u>443</u>
	Wo	64	<u>546</u>
Woonsituatie	Thuiswonend	<u>39</u>	<u>375</u>
	Uitwonend	<u>66</u>	<u>535</u>

Studiefinancieringsstelsel	Oud	<u>46</u>	<u>464</u>
	Nieuw	<u>63</u>	<u>512</u>
Totaal		55	490

*Onderstreepte bedragen en percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

Vergelijking met 2015

In vergelijking met 2015 hebben meer studenten een rentedragende lening bij DUO: 32 procent tegen 55 procent nu. Onder eerste- en tweedejaars studenten is een verdubbeling te zien: in 2015 had 30 procent een lening bij DUO, tegen 62 procent van de huidige eerste- en tweedejaars studenten.

Het wegvallen van de basisbeurs in het nieuwe leenstelsel is waarschijnlijk de reden voor deze sterke stijging. Als we met behulp van de *Studentenmonitor 2015* een vergelijking maken tussen de eerstejaarsstudenten uit 2015 en 2017, dan zien we dat de laatste groep vaker en ook meer leent. In 2015 leent 28 procent van de eerstejaars. Zij lenen gemiddeld tussen de 287 en 369 euro per maand⁴. In 2017 leent 62 procent van de eerstejaars. Zij lenen gemiddeld 528 euro per maand.

2.4.3 Besteding van het bij DUO geleende bedrag

Aan studenten die nu of het afgelopen jaar een rentedragende lening bij DUO hebben gehad is gevraagd waar zij het geleende bedrag aan hebben besteed. Het grootste gedeelte van de studenten besteedde het geleende geld aan:

- Dagelijkse boodschappen (62 procent)
- Boeken en overige studiekosten (62 procent)
- Collegegeld (59 procent)

Circa 1 op de 5 gebruikte het niet voor specifieke kosten. Bij deze studenten komt het gewoon op de grote hoop.

Tabel 7: Uitgavenposten van geleend geld van rentedragende lening (n=864)

	%
Dagelijkse boodschappen	62
Boeken en overige studiekosten	62
Collegegeld	59
Huur en energie	54
Zorgverzekering	44
Mobiele telefoon	44
Kleding	42

⁴ Op basis van gemiddelde maandbedragen.

Vervoer (bijv. auto/motor, scooter, ov, fiets)	33
Uitgaan	33
Kabel en internet	32
Hobby / sport	29
Vakantie	27
Niet voor specifieke kosten, het komt gewoon op een grote hoop	19
Inboedelverzekering	17
Aansprakelijkheidsverzekering	13
Anders	9
Weet ik niet	0

2.4.4 Collegegeldkrediet

23 procent van de studenten ontvangt collegegeldkrediet. Gemiddeld ontvangen zij 170 euro per maand.

Of een student collegegeldkrediet ontvangt, hangt met name samen met:

- Het opleidingsniveau: hbo'ers hebben vaker collegegeldkrediet dan wo'ers.
- De woonsituatie: uitwonenden hebben vaker een collegegeldkrediet dan thuiswonenden.
- Het studiefinancieringsstelsel waar ze in zitten: studenten in het nieuwe stelsel hebben vaker collegegeldkrediet dan studenten in het oude stelsel.
- Of ze geld krijgen van hun ouders: studenten die geen geld krijgen van hun ouders, hebben vaker collegegeldkrediet.
- Of ze inkomsten hebben uit een bijbaan: studenten zonder bijbaan hebben vaker collegegeldkrediet.

Tabel 8: Percentage studenten dat collegegeldkrediet ontvangt en gemiddelde inkomsten uit collegegeldkrediet (in euro's per maand) (bedragen exclusief 0)

		% (n=1.383)	€ (n=216)
Geslacht	Man	24	167
	Vrouw	23	172
Leeftijd	t/m 19 jaar	26	174
	20-21 jaar	21	169
	22-23 jaar	25	171
	24 jaar en ouder	22	164
Opleidingsniveau	Hbo	<u>24</u>	168
	Wo	<u>22</u>	172

Woonsituatie	Thuiswonend	<u>19</u>	162
	Uitwonend	<u>27</u>	171
Studiefinancieringsstelsel	Oud	<u>20</u>	171
	Nieuw	<u>27</u>	169
Totaal		23	170

**Onderstreepte bedragen en percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.*

Vergelijking met 2015

In vergelijking met 2015 ontvangen meer studenten collegegeldkrediet: 16 tegen 23 procent. In 2015 leende de meeste studenten die gebruikmaakten van collegegeldkrediet het volledige collegegeldkrediet (93 procent; *Studentenmonitor, 2015*). Dit bedrag was in 2015 159 euro.

Als we alleen kijken naar de eerste- en tweedejaars studenten, dan is daar een verdubbeling te zien van het aantal studenten dat gebruik maakt van het collegegeldkrediet: 30 procent van de huidige studenten, tegen 15 procent in 2015.

2.5 Bijbaan

Van de studenten heeft 70 procent een bijbaan en/of een betaalde stage (zie tabel 9). Hbo'ers hebben vaker een bijbaan en/of een betaalde stage dan wo-studenten: 74 tegen 64 procent.

- Van de hbo-studenten heeft 63 procent een bijbaan, tegen 60 procent van de wo-studenten.
- Van de hbo-studenten heeft 20 procent een betaalde stage of een stage met stagevergoeding, tegen 8 procent van de wo-studenten.
- Van de hbo-studenten heeft 9 procent zowel een bijbaan als een stage, tegen 4 procent van de wo-studenten.

Daarnaast hebben vrouwen vaker een bijbaan dan mannen: 73 tegen 67 procent.

Tabel 9: Percentage studenten met een bijbaan en de gemiddelde inkomsten uit de bijbaan (in euro's per maand) (bedragen exclusief 0)

		% (n=1.383)	€ (n=960)	uren p.w. (n=966)
Geslacht	Man	<u>67</u>	<u>437</u>	18
	Vrouw	<u>73</u>	<u>385</u>	16
Leeftijd	t/m 19 jaar	72	<u>263</u>	<u>12</u>
	20-21 jaar	70	<u>350</u>	<u>16</u>
	22-23 jaar	67	<u>435</u>	<u>18</u>
	24 jaar en ouder	71	<u>579</u>	<u>22</u>
Opleidingsniveau	Hbo	<u>74</u>	413	<u>19</u>
	Wo	<u>64</u>	400	<u>14</u>
Woonsituatie	Thuiswonend	72	364	17
	Uitwonend	69	440	17
Studiefinancieringsstelsel	Oud	72	481	<u>20</u>
	Nieuw	68	332	<u>14</u>
Totaal		70	409	17

*Onderstreepte bedragen en percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

Vergelijking met 2015

Dat is vergelijkbaar met de situatie in 2015, toen 71 procent van de studenten een bijbaan had. Mannen en vrouwen hadden in 2015 even vaak een bijbaan.

Aantal uren werken per week

Gemiddeld werken studenten 17 uur per week in hun bijbaan en/of betaalde stage. Hbo-studenten werken meer uren per week dan wo-studenten. Dit zal met name samenhangen met het feit dat zij vaker stage lopen voor hun opleiding.

Studenten die alleen een bijbaan hebben (geen betaalde stage), werken gemiddeld 13 uur per week. De studenten met bijbaan én betaalde stage, werken gemiddeld 33 uur per week.

Hoe ouder de student, hoe meer uren de student per week werkt. Studenten die nog vallen onder het oude studiefinancieringsstelsel werken ook meer. Dit zal met name

samenhangen met het feit dat studenten die nog onder het oude stelsel vallen ook ouder zijn.

Vergelijking met 2015

Dit is een toename ten opzichte van 2015, toen werkten studenten gemiddeld 15 uur per week.

2.5.1 Inkomsten uit bijbaan en betaalde stage

Tabel 9 hierboven laat ook zien dat studenten gemiddeld 409 euro per maand verdienen met hun bijbaan en/of betaalde stage. Enkele duidelijke verschillen zijn:

- Mannen verdienen per maand meer dan vrouwen.
- Hoe ouder de studenten zijn, hoe meer zij per maand aan inkomsten hebben uit stage en bijbaan.

Vergelijking met 2015

In vergelijking met 2015 ontvangen studenten aanzienlijk meer inkomsten uit hun bijbaan en/of betaalde stage. In 2015 ontving een student gemiddeld 332 euro per maand, nu is dat 409 euro per maand. Gedeeltelijk wordt dit verklaard door het feit dat studenten meer zijn gaan werken.

2.6 Overige inkomsten

2.6.1 Aanwezigheid van overige inkomsten

In tabel 10 staat voor verschillende inkomstenbronnen aangegeven welk percentage van de studenten deze inkomstenbron ontvangt. De vraag of ze zorgtoeslag, alimentatie en/of een uitkering ontvangen, is alleen gesteld aan de studenten van 18 jaar en ouder. De vraag over de huurtoeslag is alleen gesteld aan uitwonende 18-plussers. Van alle studenten heeft 9 procent geen van de genoemde inkomstenbronnen. Van de 18-plussers ontvangt 87 procent zorgtoeslag en van de uitwonende studenten van 18 jaar en ouder ontvangt 32 procent huurtoeslag.

Tabel 10: Percentage studenten met bepaalde inkomstenbronnen en gemiddelde inkomsten (in euro's per maand) (bedragen exclusief 0) (meerdere antwoorden mogelijk)

	2015 %	€	2017 %	€
Zorgtoeslag 2015 (n=2.684) en 2017 (n=1.363)	86	76	87	86
Huurtoeslag 2015 (n=1.739) en 2017 (n=796)	27	151	32	173
Eigen bedrijf 2015 (n=2.723) en 2017 (n=1.383)	2	315	1	148*
Geld verdienen met andere activiteiten (bijv. met bijles geven, klussen, optredens met bandje) 2015 (n=2.723) en 2017 (n=1.383)	14	91	16	76
Verkoop spullen (bijv. op internet/rommelmarkt) 2015 (n=2.723) en 2017 (n=1.383)	8	35	8	48

Alimentatie 2015 (n=2.684) en 2017 (n=1.363)	2	270	3	259*
Uitkering en/of inkomsten uit het profileringsfonds 2015 (n=2.723) en 2017 (n=1.383)	2	322*	3	414*
Andere inkomsten 2017 (n=1.383)	-	-	9	194
Geen extra inkomsten 2015 (n=2.723) en 2017 (n=1.383)	11	-	8	-

* Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.

2.6.2 Zorgtoeslag

Van de 18-plussers ontvangt 87 procent zorgtoeslag. Dit verschilt niet tussen de leeftijden. Er is wel een verschil tussen:

- Mannen en vrouwen: 85 procent van de mannen ontvangt zorgtoeslag, tegen 90 procent van de vrouwen.
- Hbo- en wo-studenten: 84 procent van de hbo'ers, tegen 90 procent van de wo'ers ontvangt zorgtoeslag.

2.6.3 Hoogte overige inkomsten

Gemiddeld ontvangt een student 161 euro per maand aan overige inkomsten uit toeslagen en uitkeringen, de verkoop van spullen, inkomsten uit eigen bedrijf en overige bijverdiensten.

Verklaringen voor de verschillen in de overige inkomsten tussen studenten zijn:

- Vergeleken met jongere studenten hebben oudere studenten met name meer inkomsten uit huurtoeslag, extra activiteiten (bijvoorbeeld bijles geven) en de verkoop van spullen.
- Uitwonende studenten hebben hogere overige inkomsten. Dit komt omdat een deel van de uitwonenden huurtoeslag ontvangt. Thuiswonenden ontvangen dit niet.

Daarnaast hebben wo'ers hogere overige inkomsten dan hbo'ers. Deze verschillen zijn minder goed te verklaren omdat het aantal waarnemingen bij gesplitste analyses te beperkt is.

Tabel 11: Hoogte overige inkomsten (in euro's per maand), naar achtergrondkenmerken (n=1.164)

		€
Geslacht	Man	162
	Vrouw	159
Leeftijd	t/m 19 jaar	<u>117</u>
	20-21 jaar	<u>129</u>
	22-23 jaar	<u>169</u>
	24 jaar en ouder	<u>225</u>
Opleidingsniveau	Hbo	<u>147</u>
	Wo	<u>182</u>
Woonsituatie	Thuiswonend	<u>111</u>
	Uitwonend	<u>195</u>
Studiefinancieringsstelsel	Oud	177
	Nieuw	145
Totaal		161

*Onderstreepte bedragen verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

Vergelijking met 2015

In vergelijking met 2015 liggen de overige inkomsten per maand aanzienlijk hoger, toen ontving een student gemiddeld 138 euro per maand aan overige inkomsten. Dit lijkt gedeeltelijk te worden verklaard door hogere inkomsten uit de zorg- en huurtoeslag.

2.7 Waarom geen zorg- of huurtoeslag?

2.7.1 Geen zorgtoeslag

Van alle studenten van 18 jaar en ouder geeft 13 procent aan geen zorgtoeslag te ontvangen.

- 9 procent van die studenten geeft aan niet te weten dat ze zorgtoeslag kunnen aanvragen.
- 25 procent van hen geeft aan het niet te krijgen omdat de ouders de zorgverzekering voor hen betalen. Deze jongeren weten dus niet dat de betaling van de zorgverzekering losstaat van de ontvangst van zorgtoeslag.
- 7 procent geeft als reden dat ze thuis wonen. Ze zijn dus niet op de hoogte van de voorwaarden om zorgtoeslag te kunnen ontvangen.

Van alle studenten is 5 procent onwetend over het feit dat ze zorgtoeslag kunnen krijgen. Dat wil zeggen dat ze één of meerdere van de bovenstaande redenen aangeven voor het feit dat ze geen zorgtoeslag krijgen. Binnen de groep studenten die geen zorgtoeslag krijgt, is dit percentage 40 procent. Zij hebben dus mogelijk wel recht op zorgtoeslag, maar krijgen dit niet. Daarnaast is er een groep studenten die denken geen recht op zorgtoeslag te hebben, maar dit niet zeker weten (8 procent).

Tabel12: Redenen waarom studenten geen zorgtoeslag ontvangen (n=174)

	%
Die krijgen mijn ouder(s) voor mij	39
Mijn zorgverzekering wordt betaald door mijn ouder(s)	25
Ik weet niet wat dit is/ik wist niet dat dit kon	9
Ik denk dat ik hier geen recht op heb	8
Ik woon nog thuis	7
Anders	7
Ik heb het wel uitgerekend, maar ik heb er geen recht op	5

Vergelijking met 2015

In vergelijking met 2015 ontvangen ongeveer evenveel studenten zorgtoeslag. Toen was de helft van de studenten die geen zorgtoeslag ontvingen onwetend, tegen 40 procent in 2017.

2.7.2 Geen huurtoeslag

Van de studenten van 18 jaar en ouder woont 58 procent op zichzelf. Deze groep woont als volgt:

- 19 procent op zichzelf in een appartement/studio/huis.
- 28 procent op zichzelf met anderen (bijv. in een studentenhuus).
- 11 procent met hun partner.

Van deze uitwonende studenten van 18 jaar en ouder ontvangt 32 procent huurtoeslag. Tweederde van de uitwonende studenten ontvangt dus geen huurtoeslag.

Ruim een vijfde van degenen die geen huurtoeslag ontvangen (22 procent) heeft het wel uitgerekend, maar komt er niet voor in aanmerking. Daarnaast geeft 42 procent aan het niet te ontvangen omdat ze op kamers wonen. Het merendeel van degenen die met anderen in een huis wonen, geeft dit als reden. Dit zijn studenten die bewust met huurtoeslag bezig zijn geweest en op de hoogte zijn van de mogelijkheden.

Er is ook een groep die onwetend is en zich er onvoldoende in heeft verdiept: 12 procent *denkt* geen recht te hebben op huurtoeslag en nog eens 2 procent weet niet wat huurtoeslag is of weet niet dat een uitwonende mogelijk recht heeft op huurtoeslag.

Tabel13: Redenen waarom uitwonende studenten geen huurtoeslag ontvangen
(n=557)

	%
Ik woon op kamers	42
Ik heb het wel uitgerekend, maar ik heb er geen recht op	22
Ik denk dat ik hier geen recht op heb	12
Anders	10
Ik heb een koopwoning	6
Ik ben nog te jong om huurtoeslag te ontvangen	5
Ik weet niet wat dit is/ik wist niet dat dit kon	2
Mijn huur wordt betaald door mijn ouder(s)	1

Vergelijking met 2015

In 2015 woonde 65 procent van de studenten op zichzelf en ontving 27 procent huurtoeslag. Het percentage dat tegenwoordig huurtoeslag ontvangt is iets gestegen. Het percentage studenten dat onwetend is over de toeslag is ongeveer gelijk gebleven.

Wat betreft het aantal uitwonende studenten is in vergelijking met 2015 een forse daling zichtbaar. Van de eerste- en tweedejaarsstudenten woonde in 2015 61 procent op zichzelf. In 2017 woont slechts 44 procent van de eerste- en tweedejaarsstudenten die onder het nieuwe studiefinancieringsstelsel vallen, op zichzelf. 40 procent van de thuiswonende studenten zegt dat het financieel niet mogelijk is op zichzelf te wonen.

2.8 Belastingaangifte

Van alle studenten heeft 61 procent over 2016 de belastingaangifte ingevuld en opgestuurd. Voor studenten met een bijbaan en/of een betaalde stage ligt dit percentage op 70 procent. Zij doen dus vaker belastingaangifte.

Bij slechts 5 procent van de studenten met een bijbaan is sprake van onwetendheid. Zij hebben geen belastingaangifte gedaan omdat ze niet wisten dat dit kon of omdat ze dachten dat zij dat niet konden doen omdat ze jonger waren dan 18 jaar.

Tabel 14: Percentage studenten dat over het jaar 2016 belastingaangifte heeft gedaan (n=1.383)

	Van de studenten met bijbaan (n=968) %	Totaal %
Ja, ik heb de aangifte ingevuld en opgestuurd	70	61
Ja, ik heb de aangifte ingevuld maar niet opgestuurd omdat ik niets terugkreeg	6	6
Nee, ik had in 2016 geen baantje	7 ⁵	15
Nee, want ik betaal geen belasting	8	9
Nee, ik ben jonger dan 18	1	1
Nee, ik weet niet wat dit is / ik wist niet dat dit kon	4	4
Nee, andere reden	4	4

Vergelijking met 2015

Het percentage studenten dat onwetend is, is gelijk gebleven ten opzichte van 2015. Kanttekening hierbij is wel dat de antwoordmogelijkheden in het onderzoek uit 2015 iets afwijken van de antwoordmogelijkheden in het huidige onderzoek⁶.

2.8.1 Hoogte belastingteruggave

Van de studenten die de aangifte hebben opgestuurd (n=554), krijgt de ene helft minder dan 270 euro terug en de andere helft meer dan 270 euro.

⁵ Dit zijn studenten die in de eerste helft van 2017 een bijbaan hebben gekregen.

⁶ In 2015 was de antwoordoptie "Ja, dat ga ik nog doen" ook aanwezig. Het is mogelijk dat deze studenten uiteindelijk geen aangifte hebben gedaan omdat zij ten onrechte veronderstelden dat personen jonger dan 18 jaar geen aangifte kunnen doen.

3 De uitgaven van studenten

Gemiddeld geven studenten zelf 867 euro per maand uit: thuiswonenden 577 euro en uitwonenden 1.082 euro. De grootste uitgavenposten voor studenten zijn de huur en boodschappen (voor uitwonenden), collegegeld, vrijetijdsuitgaven (incl. vakantie) en de zorgverzekering. Veel ouders betalen voor hun studerende kind het collegegeld (39 procent) en/of de zorgverzekering (34 procent).

3.1 Totale uitgaven

Aan de studenten werd gevraagd om van 36 verschillende uitgavenposten (zie bijlage 4) aan te geven of zij hier zelf geld aan uitgeven en zo ja, hoeveel.

Op basis van de bestedingen per uitgavenpost, hebben we berekend hoeveel de studenten per maand gemiddeld uitgeven. Grote aankopen die ze in de loop van een jaar doen, zijn hier niet in meegenomen.

Gemiddeld geven de studenten zelf 867 euro per maand uit. De mediane bestedingen zijn 797 euro per maand. Dat wil zeggen: de ene helft van de studenten geeft minder dan 797 euro per maand uit en de andere helft meer.

Tabel 15 toont de gemiddelde uitgaven naar verschillende achtergrondkenmerken. Uitwonenden geven logischerwijs meer geld uit per maand dan thuiswonenden. Gemiddeld geven thuiswonende studenten zelf 577 euro per maand uit en uitwonenden 1.082 euro. Als rekening wordt gehouden met de uitgaven die door de ouders worden betaald (zie paragraaf 3.5), dan zijn de gemiddelde uitgaven van thuiswonenden 703 euro en die van uitwonenden 1.238 euro per maand.

Tabel 15: Gemiddelde totale uitgaven per maand

		2015 Totaal (n=2.242) €	2017 Totaal (n=1.097) €
Geslacht	Man	834	820
	Vrouw	814	906
Leeftijd	t/m 19 jaar	<u>641</u>	<u>635</u>
	20-21 jaar	<u>745</u>	<u>787</u>
	22-23 jaar	<u>861</u>	<u>924</u>
	24 jaar en ouder	<u>1.072</u>	<u>1.134</u>
Opleidingsniveau	Hbo	836	829
	Wo	805	926
Woonsituatie	Thuiswonend	<u>535</u>	<u>577</u>
	Uitwonend	<u>980</u>	<u>1.082</u>
Studiefinancieringsstelsel	Oud	-	934
	Nieuw	-	802
Totaal		823	867

**Onderstreepte bedragen verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.*

De volgende studenten hebben hogere uitgaven (zie tabel 16):

- Oudere studenten
- Uitwonende studenten
- Studenten die geen geld krijgen van hun ouders
- Studenten met een hoger inkomen
- Studenten zonder bijbaan
- Studenten die hun saldo vaker checken
- Studenten die hun administratie zelf geordend bewaren
- Studenten met meer roodstand of betalingsachterstanden
- Materialistischere studenten
- Impulsievere studenten

Tabel 16: Verband tussen de hoogte van de uitgaven en andere variabelen (n=999)

Leeftijd	+
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	+
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-
Bijbaan (ref = nee)	-
Inkomen	+
Spaargeld	
Geld tekortkomen	
Moeilijk rondkomen	
Checken banksaldo	+
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	-
DUO schuld (ref = nee)	
Lening (ref = nee)	
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	+
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	+
Impulsiviteit	+

Tabel 17: Gemiddelde totale uitgaven per maand (n=1.097)

		€
Geld van ouders	Krijgt geld van ouders	967
	Krijgt geen geld van ouders	799
Baan ⁷	Geen bijbaan of betaalde stage	854
	Bijbaan of betaalde stage	872
Checken banksaldo	Minder vaak dan wekelijks	653
	Wekelijks of vaker	901

⁷ Doordat in de multivariate analyse gecontroleerd wordt voor inkomen, draait het effect van een bijbaan om. Als alleen naar de gemiddeldes over het algemeen wordt gekeken, lijkt het zo te zijn dat iemand zonder bijbaan minder uitgaven heeft dan met bijbaan. Als we echter kijken naar de gemiddelde uitgaven van studenten met een inkomen van 519 tot 1.178 euro per maand (n=549) - respectievelijk het 25^e en 75^e percentiel van inkomen - dan zien we dat studenten zonder bijbaan 851 euro uitgeven en studenten met bijbaan 805 euro.

Administratie bewaren	Geordend	881
	Door ouders	601
Betalingsachterstand	Betalingsachterstand of roodstand	1.082
	Geen achterstand	824
Totaal		867

3.2 Inschatting van de bestedingen

Aan de studenten is ook gevraagd hoeveel ze denken dat een student gemiddeld per maand uitgeeft (zie tabel 18). Het gaat hier om alle mogelijke kosten: van de uitgaven aan collegegeld en studieboeken, tot de kosten voor de huur en boodschappen (voor uitwonenden), mobiele telefoon, de zorgverzekering, kleding en vrijetijdsuitgaven.

De kosten van studenten worden door de studenten zelf onderschat:

- Bij thuiswonende studenten worden de gemiddelde uitgaven op 353 euro per maand geschat. Dit is 224 euro lager dan de daadwerkelijke kosten (577 euro per maand).
- Bij uitwonende studenten worden de gemiddelde uitgaven op 825 euro per maand geschat. Dit is 257 euro lager dan de daadwerkelijke kosten (1.082 euro per maand).

Tabel 18: Inschatting gemiddelde uitgaven per maand

		Verwachte uitgaven bij thuiswonend (n=1.180) €	Verwachte uitgaven bij uitwonend (n=1.210) €
Geslacht	Man	352	<u>816</u>
	Vrouw	354	<u>833</u>
Leeftijd	t/m 19 jaar	<u>307</u>	<u>768</u>
	20-21 jaar	<u>325</u>	<u>781</u>
	22-23 jaar	<u>367</u>	<u>815</u>
	24 jaar en ouder	<u>414</u>	<u>931</u>
Opleidingsniveau	Hbo	350	812
	Wo	357	843

Woonsituatie	Thuiswonend	337	<u>790</u>
	Uitwonend	362	<u>845</u>
Studiefinancieringsstelsel	Oud	337	790
	Nieuw	362	845
Totaal		353	825

**Onderstreepte bedragen verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.*

Oudere studenten schatten de uitgaven beter in dan jongere studenten, maar ook door de eerste groep worden de uitgaven nog steeds onderschat.

3.3 Waar geven de studenten hun geld aan uit?

In deze paragraaf zijn de begrotingen van verschillende soorten studenten te vinden.

De gemiddelde uitgaven per maand zijn uitgesplitst naar:

- De woonsituatie
- Het hebben van een lening bij DUO
- Het hebben van een schuld
- Het studiefinancieringsstelsel waar de student in zit

3.3.1 Het verschil tussen thuiswonende en uitwonende studenten

In tabel 19 is weergegeven hoeveel thuiswonende en uitwonende studenten besteden aan verschillende uitgavenposten, als ze er tenminste geld aan uitgeven. Thuiswonende studenten geven meer geld uit aan:

- Overige verzekeringen
- Studiekosten
- Vervoer
- Kleding en schoenen
- Persoonlijke verzorging

Uitwonende studenten geven meer geld uit aan:

- Grote aankopen
- Voeding

Tabel 19: Bestedingen per uitgavenpost per maand, naar woonsituatie (exclusief 0)

	Thuiswonend €	Uitwonend €	Totaal €
Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)	-	417	417
Kostgeld	148*	-	148*
Zorgverzekering	109	106	107
Overige verzekeringen (bijv. aansprakelijkheidsverzekering, inboedelverzekering, reisverzekering)	21	15	16
Telefoon	24	26	25
Contributies en abonnementen (bijv. voor studie- of studentenvereniging, sport, krant/tijdschrift, muziek)	27	28	28
Collegegeld**	197	191	193
Studiekosten (bijv. studieboeken en benodigdheden voor de studie)	74	58	64
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	90	63	73
Kleding en schoenen	56	47	51
Vrijtijdsuitgaven (uitgaan, uit eten, hobby's, dagje weg, vakantie)	151	146	148
Grote aankopen (bijv. laptop, apparaten, meubels)	71	95	85
Voeding	36	181	128
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)	31	27	29
Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	40	48	45

* *Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.*

** *In deze tabel is het collegegeldbedrag weergegeven dat de studenten zelf aangeven te betalen. Het wettelijke collegegeld bedraagt in 2016/2017 2.006 euro (167 euro per maand).*

3.3.2 Het verschil tussen wel een lening of geen lening bij DUO

In tabel 20 is weergegeven hoeveel thuiswonende studenten met en zonder lening bij DUO besteden aan verschillende uitgavenposten, als ze er al geld aan uitgeven.

Thuiswonende studenten met een DUO lening geven meer uit aan:

- Mobiele telefoon
- Grote aankopen
- Persoonlijke verzorging
- Diversen

Thuiswonende studenten zonder DUO lening geven meer uit aan collegegeld.

Tabel 20: Bestedingen thuiswonende studenten per uitgavenpost, naar DUO lening (exclusief 0)

	Geen DUO lening €	DUO lening €	Totaal €
Kostgeld	159*	143*	146*
Zorgverzekering	109	108	108
Overige verzekeringen (bijv. aansprakelijkheidsverzekering, inboedelverzekering, reisverzekering)	18*	22	21
Telefoon	22	25	24
Contributies en abonnementen (bijv. voor studie- of studentenvereniging, sport, krant/tijdschrift, muziek)	26	27	26
Collegegeld**	208	193	196
Studiekosten (bijv. studieboeken en benodigdheden voor de studie)	76	72	73
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	85	93	90
Kleding en schoenen	59	52	55
Vrijtijdsuitgaven (uitgaan, uit eten, hobby's, dagje weg, vakantie)	147	155	152
Grote aankopen (bijv. laptop, apparaten, meubels)	59	77	70
Voeding	33	38	36
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)	27	34	31
Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	35	45	41

* *Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.*

** *In deze tabel is het collegegeldbedrag weergegeven dat de studenten zelf aangeven te betalen. Het wettelijke collegegeld bedraagt in 2016/2017 2.006 euro (167 euro per maand).*

In tabel 21 is weergegeven hoeveel uitwonende studenten, met en zonder lening bij DUO, besteden aan verschillende uitgavenposten, als ze er al geld aan uitgeven.

Uitwonende studenten met een DUO lening geven meer uit aan voeding.

Uitwonende studenten zonder een DUO lening geven meer uit aan:

- Overige verzekeringen
- Vrijtijdsuitgaven

Tabel 21: Bestedingen uitwonende studenten per uitgavenpost, naar DUO lening (exclusief 0)

	Geen DUO lening €	DUO lening €	Totaal €
Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)	428	416	418
Zorgverzekering	106	106	106
Overige verzekeringen (bijv. aansprakelijkheidsverzekering, inboedelverzekering, reisverzekering)	25	12	14
Telefoon	27	26	26
Contributies en abonnementen (bijv. voor studie- of studentenvereniging, sport, krant/tijdschrift, muziek)	30	28	28
Collegegeld**	185*	192	192
Studiekosten (bijv. studieboeken en benodigdheden voor de studie)	33	62	58
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	66	62	63
Kleding en schoenen	53	46	47
Vrijtijdsuitgaven (uitgaan, uit eten, hobby's, dagje weg, vakantie)	169	141	146
Grote aankopen (bijv. laptop, apparaten, meubels)	104	93	95
Voeding	164	185	182
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)	29	27	27
Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	46	48	47

* *Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.*

** *In deze tabel is het collegegeldbedrag weergegeven dat de studenten zelf aangeven te betalen. Het wettelijke collegegeld bedraagt in 2016/2017 2.006 euro (167 euro per maand).*

3.3.3 Het verschil tussen studenten met en zonder schuld(en)

In tabel 22 is weergegeven hoeveel studenten met en zonder schuld(en) besteden aan verschillende uitgavenposten, als ze er al geld aan uitgeven. Studenten met schuld(en) (26 procent) hebben op dit moment één of meer van de volgende leningen of schulden: aankoop op afbetaling, betalingsachterstand, formele schuld (bijvoorbeeld bij een bank), informele schuld (bijvoorbeeld bij familie of vrienden) of roodstand. Een studieschuld wordt hier dus niet gezien als schuld.

Studenten met schuld(en) geven dus meer uit aan:

- Huur
- Zorgverzekering
- Overige verzekeringen
- Telefoon
- Contributies en abonnementen
- Vrijtijdsuitgaven
- Persoonlijke verzorging
- Diversen

In paragraaf 6.1 wordt verder ingegaan op de verschillen tussen studenten met en zonder schulden.

Tabel 22: Bestedingen van studenten per uitgavenpost, naar schuld (exclusief 0)

	Geen schuld €	Schuld €	Totaal €
Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)	401	455	417
Kostgeld	155*	136*	148*
Zorgverzekering	106	110	107
Overige verzekeringen (bijv. aansprakelijkheidsverzekering, inboedelverzekering, reisverzekering)	14	21	16
Telefoon	24	29	25
Contributies en abonnementen (bijv. voor studie- of studentenvereniging, sport, krant/tijdschrift, muziek)	26	32	28
Collegegeld**	193	194	193
Studiekosten (bijv. studieboeken en benodigdheden voor de studie)	62	70	64
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	70	82	73
Kleding en schoenen	50	54	51
Vrijtijdsuitgaven (uitgaan, uit eten, hobby's, dagje weg, vakantie)	143	162	148
Grote aankopen (bijv. laptop, apparaten, meubels)	85	86	85
Voeding	119	154	128
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)	27	34	29

Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	40	61	45
--	----	----	----

* *Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.*

** *In deze tabel is het collegegeldbedrag weergegeven dat de studenten zelf aangeven te betalen. Het wettelijke collegegeld bedraagt in 2016/2017 2.006 euro (167 euro per maand).*

3.3.4 Verschillen tussen studenten binnen het oude en nieuwe studiefinancieringsstelsel

In tabel 23 is weergegeven hoeveel studenten binnen het oude en nieuwe studiefinancieringsstelsel besteden aan verschillende uitgavenposten, als ze er al geld aan uitgeven.

Studenten binnen het oude studiefinancieringsstelsel geven meer uit aan:

- Huur
- Vrijtijdsuitgaven
- Grote aankopen
- Voeding

Tabel 23: Bestedingen van studenten per uitgavenpost, naar studiefinancieringsstelsel (exclusief 0)

	Oude stelsel €	Nieuwe stelsel €	Totaal €
Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)	436	389	417
Kostgeld	134*	154*	148*
Zorgverzekering	107	108	107
Overige verzekeringen (bijv. aansprakelijkheidsverzekering, inboedelverzekering, reisverzekering)	16	16	16
Telefoon	26	24	25
Contributies en abonnementen (bijv. voor studie- of studentenvereniging, sport, krant/tijdschrift, muziek)	27	28	28
Collegegeld	194	192	193
Studiekosten (bijv. studieboeken en benodigdheden voor de studie)	65	64	64
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	72	75	73
Kleding en schoenen	51	51	51
Vrijtijdsuitgaven (uitgaan, uit eten, hobby's, dagje weg, vakantie)	160	136	148

Grote aankopen (bijv. laptop, apparaten, meubels)	95	77	85
Voeding	149	108	128
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)	29	29	29
Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	43	47	45

* *Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.*

3.4 Waar wordt het vaakst geld aan uitgegeven?

In tabel 24 staan de tien populairste uitgavenposten weergegeven. De woonlasten van uitwonende studenten, de mobiele telefoon, verzekeringen en studiegerelateerde uitgaven zijn hier niet in meegenomen. De tabel laat zien welke niet-verplichte uitgaven het vaakst voorkomen.

Hierbij gaat het *niet* om de hoogte van het bedrag dat studenten hier aan uitgeven, maar om het percentage studenten dat er geld aan uitgeeft.

De *minst* populaire uitgavenposten, waar minder dan 30 procent van de studenten geld aan uitgeeft, zijn: rijlessen, boetes (bijv. zwartrijden of verkeersboetes), brandstof, verzekering en onderhoudskosten voor een vervoersmiddel (bijv. scooter, auto, fiets), games, apps en computeraccessoires, sigaretten, shag en/of drugs, loterijen en goede doelen.

Tabel 24: Top 10 van uitgavenposten aan niet-verplichte uitgaven, inclusief het gemiddelde bedrag per maand (exclusief 0)

Uitgavenpost	Studenten met deze uitgavenpost	Gemiddelde uitgaven per maand €
	%	
Uit eten (bijv. snackbar, restaurant of eetcafé)	89	37
Kleding en schoenen	86	51
Cadeaus	83	14
Verzorgingsartikelen (bijv. deodorant, gel, make-up, shampoo, parfum of aftershave, scheerschuim)	83	16
Drinken, snoep en snacks tussendoor (wat ze bijv. overdag kopen in de kantine)	80	30
Recreatie (bijv. dagje weg, zwembad, pretpark, dierentuin, sauna)	78	27

Uitgaan/stappen (bijv. café, club, discotheek, bioscoop, casino)	78	47
Vakantie	76	83*
Kapper, schoonheidsspecialist	65	14
Kleine gadgets en accessoires (bijv. telefoonhoesje, spullen voor kamer)	56	11

* Er is aan de studenten gevraagd hoeveel ze in de afgelopen 12 maanden totaal hebben uitgegeven aan vakanties. Dit bedrag is gedeeld door 12 om tot een maandbedrag te komen.

3.5 Wie betaalt de schooluitgaven, vaste lasten en verzekeringen?

Hieronder staan in tabel 25 van een aantal uitgaven weergegeven óf de studenten deze uitgave hebben en wie die dan betaalt. Het gaat hier om de woonlasten van uitwonende studenten, schooluitgaven, uitgaven aan verzekeringen en uitgaven aan de mobiele telefoon.

Veel ouders betalen voor hun studerende kind het collegegeld (39 procent van de ouders) en/of de zorgverzekering (34 procent van de ouders).

Tabel 25: Betaling van schooluitgaven, vaste lasten en verzekeringen

	Ik betaal alles %	Mijn ouders en ik betalen samen %	Mijn ouders betalen alles %	Ik heb deze uitgavenpost niet %
Huur				
Huur kamer/woning (incl. gas/water/elektra) (n=800)	80	9	8	3
Internet en/of tv abonnement (n=800)	77	5	4	14
Verzekeringen				
Zorgverzekering (n=1.363)	56	9	34	1
Inboedelverzekering (n=800)	47	3	15	35
Aansprakelijkheidsverzekering (n=1.383)	26	4	31	39
Telefoonverzekering (n=1.383)	19	2	7	71
Reisverzekering (n=1.383)	29	3	29	39
Mobiele telefoon (n=1.383)	77	7	15	1

Collegегeld (n=1.383)	51	10	39	0
Studiekosten				
Studieboeken (n=1.383)	62	16	20	1
Studiespullen (n=1.383)	76	14	9	1

De ouders die een financiële bijdrage aan hun kind geven (zie paragraaf 2.3) betalen bovenstaande uitgaven vaker voor hun kind dan ouders die geen financiële bijdrage geven:

- Bij 50 procent van de studenten die een financiële bijdrage krijgen, betalen de ouders het collegегeld. Dit geldt voor 23 procent van de studenten zonder financiële bijdrage van ouders.
- 45 procent van de studenten die een financiële bijdrage krijgen hoeft de zorgverzekering niet zelf te betalen. Dit geldt voor 19 procent van de studenten zonder financiële bijdrage van ouders.

3.6 Kostgeld

Van de studenten die thuis wonen, hoeft 63 procent op geen enkele manier bij te dragen in de kosten van levensonderhoud zoals wonen, energie, water en voeding. Hun ouders betalen alles.

Een deel van de studenten (28 procent) betaalt geen kostgeld, maar draagt bij in de kosten door:

- regelmatig boodschappen te doen (69 procent).
- regelmatig iets leuks te kopen voor de ouders (44 procent).
- mee te betalen aan bepaalde uitgaven in huis (29 procent).

Slechts 8 procent van de thuiswonende studenten betaalt een vast bedrag per maand aan de ouders voor de kosten die de ouders voor hen maken. Gemiddeld betalen zij 148 euro per maand⁸.

Tabel 26: Percentage thuiswonende studenten dat kostgeld betaalt (n=569)

	%
Wel kostgeld	8
Geen kostgeld, maar betaalt wel mee aan bepaalde kosten	28
Geen kostgeld	63

⁸ Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.

Vergelijking met 2015

In 2015 waren de percentages vrijwel identiek, 64 procent van de studenten betaalde geen kostgeld, 23 procent droeg bij aan de kosten in huis en 9 procent betaalde een vast bedrag per maand. Het bedrag dat de studenten betalen is gestegen, in 2015 betaalden ze gemiddeld 132 euro in de maand.

3.7 De zorgverzekering

Van de studenten van 18 jaar en ouder heeft 97 procent een zorgverzekering (zie tabel 27). 15 procent van de studenten van 18 jaar en ouder is niet op de hoogte van hun eigen zorgverzekering. Zij weten niet wat voor zorgverzekeringspakket ze hebben.

Tabel 27: Zorgverzekering (n=1.363)

	%
Heeft een zorgverzekering	97
Heeft geen zorgverzekering	1
Weet niet of hij/zij een zorgverzekering heeft	2

Vergelijking met 2015

In 2015 had 99 procent een zorgverzekering. 17 procent van hen wist toen niet wat voor een zorgverzekeringspakket ze hadden.

3.7.1 Zelfstandigheid bij afsluiten zorgverzekering

Een meerderheid van 63 procent van de studenten heeft de zorgverzekering zelf uitgezocht en afgesloten.

Studenten die de zorgverzekering zelf hebben uitgezocht en afgesloten zijn meestal dezelfde studenten die de zorgverzekering ook volledig zelf betalen:

- 81 procent betaalt de zorgverzekering volledig zelf, tegen 15 procent van de studenten die de zorgverzekering niet zelf hebben uitgezocht.
- 12 procent van de 'zelfafsluiters' krijgt de kosten door de ouders vergoed, tegen 71 procent van degenen die de zorgverzekering niet zelf hebben uitgezocht en afgesloten.

Vergelijking met 2015

In 2015 lag het percentage studenten dat de zorgverzekering zelf uitgezocht en afgesloten had lager, namelijk op 56 procent.

4 Spaargedrag

Het overgrote deel van de studenten spaart zelf. Gemiddeld sparen studenten 146 euro per maand. De meest genoemde reden om niet te sparen is dat er financieel geen ruimte is om dat te doen.

4.1 Welke studenten sparen?

Van de studenten spaart 86 procent zelf. Voor 2 procent wordt uitsluitend door de ouder(s) of anderen gespaard.

Tabel 28: Percentage studenten dat spaart of waarvoor wordt gespaard (n=1.383)

	%
Ik spaar zelf en mijn ouder(s) of anderen sparen ook voor mij	20
Ik spaar alleen zelf	65
Alleen mijn ouder(s) of anderen sparen voor mij	2
Ik spaar niet zelf en anderen sparen ook niet voor mij	12

De volgende studenten sparen vaker (zie tabel 29 en 30):

- Jongere studenten
- Vrouwen
- Thuiswonende studenten
- Studenten die vallen onder het oude studiefinancieringsstelsel
- Studenten met een bijbaan
- Studenten met een hoger inkomen
- Studenten die geen geld tekortkomen
- Studenten die (heel) makkelijk rondkomen
- Studenten zonder betalingsachterstanden
- Studenten die materialistischer zijn
- Studenten die minder impulsief zijn

Tabel 29: Verband tussen sparen en andere variabelen (n=1.055)

Leeftijd	-
Geslacht (ref = man)	+
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	+
Inkomen	+
Uitgaven	
Geld tekortkomen	-
Moeilijk rondkomen	-
Checken banksaldo	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
DUO schuld (ref = nee)	
Lening (ref = nee)	
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	-
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	+
Impulsiviteit	-

Tabel 30: Percentage studenten dat spaart, naar achtergrondvariabelen

		%
Leeftijd	t/m 19 jaar	88
	20-21 jaar	90
	22-23 jaar	84
	24 jaar en ouder	80
Geslacht	Man	83
	Vrouw	87
Woonsituatie	Uitwonend	83
	Thuiswonend	91

Studiefinancieringsstelsel	Oude stelsel	87
	Nieuwe stelsel	85
Baan	Geen bijbaan of betaalde stage	79
	Bijbaan of betaalde stage	89
Geldtekort	Zelden of nooit	93
	Soms	83
	Vaak of altijd	61
Rondkomen	(Heel) moeilijk	62
	Niet moeilijk, niet makkelijk	83
	(Heel) makkelijk	94
Betalingsachterstand	Betalingsachterstand of roodstand	68
	Geen achterstand	89
Totaal		86

4.2 Manier van sparen

Aan studenten die sparen is gevraagd hoe zij dat doen. De meeste studenten sparen alleen wat zij overhouden (61 procent). Eenderde spaart (automatisch) een vast bedrag.

Tabel 31: Manier van sparen en gemiddeld spaarbedrag per maand (n=1.186)

	%	€
(Automatisch) een vast bedrag	14	169
Alleen wat ik overhoud	61	117
Een vast bedrag en wat ik overhoud	19	215
Wel een vast bedrag of onregelmatig, maar ik geef dit geld meestal snel weer uit	6	105

4.3 Redenen om niet te sparen

Aan de studenten die niet zelf sparen (12 procent), is gevraagd waarom ze dit niet doen. De meest genoemde redenen hiervoor hebben te maken met een beperkte financiële ruimte om te sparen:

- 67 procent heeft te weinig geld om te kunnen sparen.
- 58 procent heeft al zijn/haar geld nodig om rond te komen.

Een kwart geeft aan dat het niet lukt, omdat ze het geld te gemakkelijk uitgeven. Eenzelfde percentage zegt alleen te sparen in de maanden dat ze extra inkomsten hebben.

Tabel 32: Redenen waarom studenten zelf niet sparen (n=196) (meerdere antwoorden mogelijk)

	%
Ik heb te weinig geld om te kunnen sparen	67
Ik heb al mijn geld nodig om rond te komen	58
Het lukt mij niet. Ik geef het geld te makkelijk uit	26
Ik spaar wel, maar alleen in de maanden dat ik extra inkomsten heb	25
Ik heb een studielening en wil niet tegelijkertijd lenen en sparen	13
Ik vind de spaarrente te laag	10
Ik geef het geld liever nu uit	8
Ik weet niet waarvoor ik zou moeten sparen	5
Het is niet nodig om te sparen, want ik ga na mijn studie toch genoeg verdienen	5
Ik heb geen spaarrekening	3
Anders, namelijk	1
Ik beleg liever	0

4.4 Spaargeld

4.4.1 Spaarbedrag per maand

Gemiddeld sparen de studenten maandelijks 146 euro. De mediaan ligt lager, die is 100 euro. Dit betekent dat de ene helft van de studenten minder dan 100 euro per maand spaart en de andere helft meer dan 100 euro.

In tabel 33 staat het percentage studenten dat zelf spaart en het gemiddelde spaarbedrag per maand, naar achtergrondkenmerken weergegeven.

Thuiswonende studenten sparen significant meer dan uitwonende studenten.

Tabel 33: Percentage studenten dat zelf spaart en het gemiddelde bedrag per maand (n=951)

		%	€
Geslacht	Man	<u>83</u>	154
	Vrouw	<u>89</u>	140
Leeftijd	t/m 19 jaar	<u>88</u>	120
	20-21 jaar	<u>90</u>	161
	22-23 jaar	<u>84</u>	142
	24 jaar en ouder	<u>80</u>	157
Opleiding	Hbo	85	120
	Wo	87	161
Woonsituatie	Thuiswonend	<u>91</u>	<u>158</u>
	Uitwonend	<u>83</u>	<u>137</u>
Studiefinancieringsstelsel	Oude stelsel	<u>87</u>	158
	Nieuwe stelsel	<u>85</u>	134
Totaal		86	146

**Onderstreepte bedragen en percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.*

Vergelijking met 2015

In vergelijking met 2015 sparen studenten nu meer. In 2015 lag het gemiddelde op 110 euro en de mediaan op 75 euro. Ongeveer éénvijfde (19 procent) weet niet hoeveel ze per maand sparen.

4.4.2 Spaargeld

In tabel 34 is te zien hoeveel spaargeld de studenten hebben. Hierbij valt het volgende op:

- 6 procent heeft geen spaargeld.
- 2 procent weet niet hoeveel spaargeld ze hebben.
- 9 procent wil niet zeggen hoeveel spaargeld ze hebben.

Van de studenten die hebben aangegeven hoeveel spaargeld ze hebben, heeft de helft minder dan 2.500 tot 5.000 euro aan spaargeld en de helft meer.

De volgende studenten hebben meer spaargeld:

- Jongere studenten
- Wo-studenten

- Thuiswonenden
- Studenten binnen het oude studiefinancieringsstelsel

Tabel 34: Totale hoeveelheid spaargeld

	Zonder de studenten die het niet weten/niet willen zeggen (n=1.222)	Totaal (n=1.383)
	%	%
Ik heb geen spaargeld	7	6
Minder dan 100 euro	5	4
100 tot 250 euro	4	3
250 tot 500 euro	6	6
500 tot 1.000 euro	10	9
1.000 tot 2.500 euro	16	14
2.500 tot 5.000 euro	17	15
5.000 tot 10.000 euro	18	16
10.000 tot 25.000 euro	13	12
25.000 tot 50.000 euro	4	3
Meer dan 50.000 euro	1	1
Weet ik niet	-	2
Wil ik niet zeggen	-	9

4.5 Spaarbehoefte

90 procent van de studenten vindt het belangrijk om te sparen om zo geld achter de hand te hebben. De helft vindt het niet moeilijk om te sparen.

Tabel 35: Stellingen over sparen (n=1.383)

	(Helemaal) oneens	Niet eens, Niet oneens	(Helemaal) eens
	%	%	%
Ik vind het belangrijk om te sparen, zodat ik geld achter de hand heb	4	6	90
Ik vind het moeilijk om te sparen	49	19	32
Ik hoef nu niet te sparen. Als ik (later) ga werken, verdien ik voldoende geld om het leven te leiden dat ik wil.	70	16	14
Ik spaar om over een aantal jaar een huis te kunnen kopen.	41	22	36

5 Financiële situatie in het algemeen

84 procent van de studenten bekijkt minimaal 1 keer per week het banksaldo. Meer dan de helft van de studenten bewaart belangrijke documenten op een ordelijke manier. Iets meer dan 1 op de 10 komt moeilijk rond en komt vaak geld tekort. 84 procent van de studenten die geld tekortkomen ervaart dit als een probleem.

5.1 De financiële administratie

5.1.1 Het controleren van het banksaldo

Tabel 36 geeft weer hoe vaak studenten hun bankrekening controleren. Iets meer dan 8 van de 10 studenten bekijken hun bankrekening minimaal 1 keer per week.

De volgende studenten bekijken hun banksaldo vaker (zie tabel 36 en 37):

- Studenten met een bijbaan
- Studenten met hogere uitgaven
- Studenten met minder spaargeld
- Studenten die vaak geld tekortkomen
- Studenten die makkelijker rondkomen
- Studenten die papieren geordend bewaren
- Studenten zonder lening

Tabel 36: Verband tussen frequentie controleren van banksaldo en andere variabelen (n=966)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	+
Inkomen	
Uitgaven	+
Spaargeld	-
Geld tekortkomen	+
Moeilijk rondkomen	-
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-
Administratie door ouders (ref = geordend)	
DUO schuld (ref = nee)	
Lening (ref = nee)	-
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	
Impulsiviteit	

Tabel 37: Controleren banksaldo, naar relevante achtergrondkenmerken

		Wekelijks %
Baan	Geen bijbaan of betaalde stage	77
	Bijbaan of betaalde stage	87
Geldtekort	Zelden of nooit	82
	Soms	85
	Vaak of altijd	90
Rondkomen	(Heel) moeilijk	87
	Niet moeilijk, niet makkelijk	83
	(Heel) makkelijk	84
Administratie bewaren	Geordend	87
	Ongeordend	82
	Door ouders	82
Lening	Geen lening	85
	Lening	81
Totaal		84

Vergelijking met 2015

Tegenwoordig komt het vaker voor dat het banksaldo iedere dag bekeken wordt dan een aantal jaren geleden. In het studentenonderzoek uit 2011-2012 bekeek 20 procent de rekening iedere dag. Dit percentage is in 2015 fors gestegen naar 34 procent. In 2017 is het verder gestegen naar 40 procent. Het percentage studenten dat het saldo (bijna) nooit controleert, 1 procent, is gelijk gebleven.

De opkomst van de mobiel bankieren app is een mogelijke verklaring voor deze stijging. Studenten die gebruik maken van die app bekijken namelijk hun saldo vaker dan studenten die gebruik maken van internetbankieren: 92 tegen 78 procent bekijkt minimaal één keer per week zijn/haar saldo.

Tabel 38: Frequentie waarmee studenten hun bankrekening controleren (n=1.383)

	2015	2017
	%	%
Iedere dag	34	40
Minimaal 1x per week	47	44
Minimaal 1x per 2 weken	12	9
Minimaal 1x per maand	5	5
Minder dan 1x per maand	1	1
(Bijna) nooit	1	1
(Bijna) nooit, want mijn ouders bekijken mijn banksaldo voor mij	<1	<1
Ik heb geen eigen bankrekening	<1	<1

5.1.2 Manieren waarop studenten hun banksaldo bekijken

In tabel 39 is te zien op welke manier studenten hun banksaldo bekijken. Studenten moesten per optie aangeven of ze hier wel of niet gebruik van maakten. De meeste studenten bekijken het banksaldo via de mobiel bankieren app. 95 procent van de studenten bekijkt het banksaldo niet meer via papieren afschriften.

Tabel 39: Percentage studenten dat gebruik maakt van verschillende manieren om het banksaldo te bekijken (n=1.383)

	2015	2017
	%	%
Via papieren bankschriften	7	5
Via de website van de bank (internetbankieren)	69	50
Via de mobiel bankieren app	78	86
Op de pinautomaat	-	10

De volgende studenten bekijken hun banksaldo vaker via de mobiel bankieren app (zie tabel 40):

- Studenten met een hoger inkomen
- Studenten die wekelijks hun banksaldo checken
- Studenten die de administratie geordend bewaren
- Studenten met betalingsachterstanden

Tabel 40: Verband gebruik mobiel bankieren app en andere variabelen (n=963)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	+
Uitgaven	
Spaargeld	
Geld tekortkomen	
Moeilijk rondkomen	
Checken banksaldo	+
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-
Administratie door ouders (ref = geordend)	
DUO schuld (ref = nee)	
Lening (ref = nee)	
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	+
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	
Impulsiviteit	

Tabel 41: Percentage studenten dat saldo checkt via de mobiel bankieren app, naar relevante achtergrondvariabelen

		Wekelijks %
Checken banksaldo	Wekelijks	93
	Minder dan wekelijks	48
Administratie bewaren	Geordend	88
	Ongeordend	84
	Door ouders	88
Lening	Geen lening	87
	Lening	86
Totaal		86

5.1.3 De administratie

Meer dan de helft van de studenten geeft aan dat zij belangrijke documenten geordend bewaren. 11 procent van de studenten is zelf niet actief met de administratie bezig.

Van de studenten die de documenten wel zelf bewaren, maar niet geordend hebben, weet 59 procent ze meteen te vinden als ze de papieren nodig hebben. 41 procent geeft aan dat ze de papieren niet meteen weten te vinden.

Tabel 42: Wijze waarop belangrijke documenten geordend zijn (n=1.383)

	2015	2017
	%	%
Ik ruim alles geordend op (in een digitale map, ordner etc.)	57	53
Ik bewaar alles, maar het is niet geordend	35	37
Ik bewaar deze niet	-	2
Weet ik niet	1	1
Mijn ouders bewaren mijn belangrijke papieren voor mij	6	8

De volgende studenten bewaren hun administratie vaker geordend:

- Vrouwen
- Hbo-studenten
- Studenten die wekelijks hun banksaldo checken
- Studenten die geen betalingsachterstand hebben en/of niet rood staan
- Studenten die een negatieve houding ten opzichte van schulden hebben
- Studenten die materialistischer zijn
- Studenten die minder impulsief zijn

Tabel 43: Verband geordende administratie en andere variabelen (n=966)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	+
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	
Uitgaven	
Spaargeld	
Geld tekortkomen	
Moeilijk rondkomen	
Checken banksaldo	+
DUO schuld (ref = nee)	
Lening (ref = nee)	

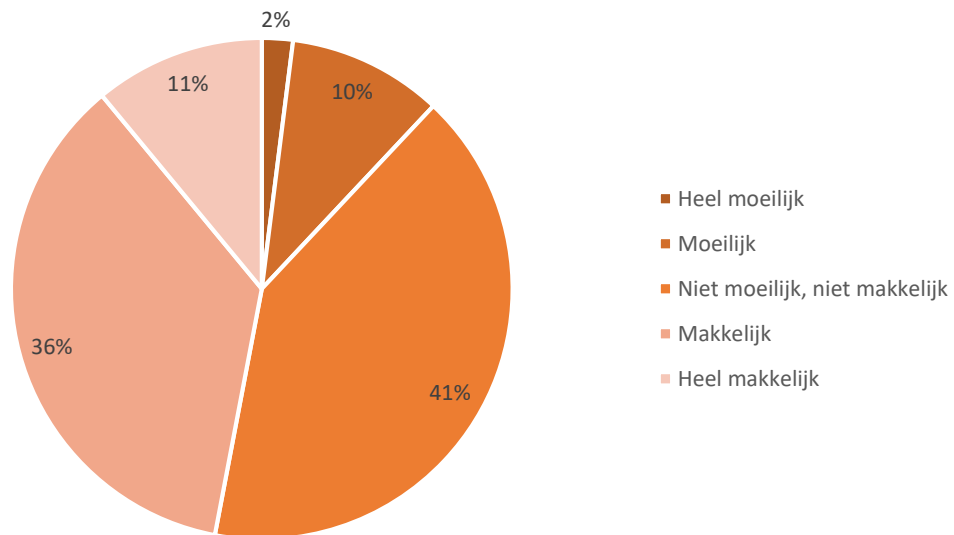
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	-
Positieve houding ten opzichte van schulden	-
Materialisme	+
Impulsiviteit	-

Tabel 44: Manier waarop studenten hun belangrijke documenten bewaren, naar relevante achtergrondkenmerken

	Ik ruim alles geordend op %	Ik bewaar alles, maar niet geordend %	Mijn ouders bewaren mijn belangrijke papieren %
Geslacht			
Man	47	37	11
Vrouw	58	36	6
Opleidingsniveau			
HBO	56	33	9
WO	47	43	7
Checken banksaldo			
Wekelijks	54	36	8
Minder vaak dan wekelijks	43	41	9
Betalingsachterstand			
Betalingsachterstand of roodstand	40	48	4
Geen achterstand	55	34	9
Totaal	53	37	8

5.2 Rondkomen

Van de studenten geeft 47 procent aan (zeer) gemakkelijk rond te kunnen komen en 12 procent geeft aan (zeer) moeilijk rond te komen.

Figuur 1: Percentage studenten dat kan rondkomen (n=1.383)

De volgende studenten geven aan **moeilijker** te kunnen rondkomen (zie tabel 45):

- Oudere studenten
- Vrouwen
- Hbo-studenten
- Uitwonende studenten
- Studenten die vallen binnen het nieuwe stelsel
- Studenten zonder bijbaan
- Studenten met een lager inkomen
- Studenten met minder spaargeld
- Studenten met een schuld bij DUO
- Studenten met betalingsachterstanden of roodstand
- Materialistische studenten

Tabel 45: Verband mate van rondkomen en andere variabelen (n=930)

Leeftijd	-
Geslacht (ref = man)	-
Opleidingsniveau (ref = hbo)	+
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	+
Inkomen	+
Uitgaven	
Spaargeld	+
Checken banksaldo	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
DUO schuld (ref = nee)	-
Lening (ref = nee)	
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	-
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	-
Impulsiviteit	

Tabel 46: Mate van rondkomen, naar relevante achtergrondvariabelen

	(Heel) moeilijk %	Niet moeilijk, niet makkelijk %	(Heel) makkelijk %
Leeftijd			
t/m 19 jaar	9	36	54
20-21 jaar	9	42	48
22-23 jaar	10	47	43
24 jaar en ouder	20	40	41
Geslacht			
Man	13	37	50
Vrouw	12	46	43

Opleidingsniveau			
HBO	14	43	44
WO	9	39	52
Woonsituatie			
Thuiswonend	10	39	52
Uitwonend	14	43	43
Studiefinancieringsstelsel			
Oude stelsel	11	42	47
Nieuwe stelsel	13	41	46
Baan			
Geen bijbaan of betaalde stage	19	43	38
Bijbaan of betaalde stage	9	41	50
Duo schuld			
Schuld bij DUO	14	43	43
Geen schuld bij DUO	8	39	53
Betalingsachterstand			
Betalingsachterstand of roodstand	30	47	23
Geen achterstand	8	40	51
Totaal	12	41	47

Vergelijking met 2015

Tabel 47 laat zien dat het aantal studenten dat moeite heeft met rondkomen is gedaald ten opzichte van 2015. In 2015 kwam 21 procent moeilijk rond, in 2017 is dat nog 12 procent.

Tabel 47: Mate van rondkomen in 2015 (n=2.723) en in 2017 (n=1.383)

	2015 %	2017 %
(Heel) moeilijk	21	12
Niet moeilijk, niet makkelijk	43	41
(Heel) makkelijk	36	47

5.2.1 Redenen waarom studenten moeilijk rondkomen

Aan de 12 procent van de studenten die (zeer) moeilijk rondkomt, hebben we gevraagd wat hiervoor de redenen zijn. 8 op de 10 van deze studenten geeft aan dat ze te weinig inkomsten hebben (zie tabel 48).

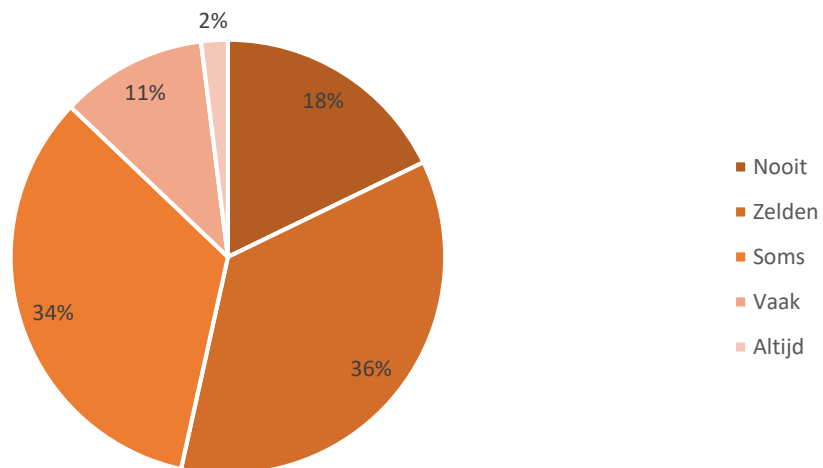
Tabel 48: Redenen moeilijk rondkomen (n=167) (meerdere antwoorden mogelijk)

	2015 %	2017 %
Omdat de student weinig inkomsten heeft	75	81
Omdat de student zijn/haar geld te makkelijk uitgeeft	15	16
Omdat de student hoge vaste lasten heeft	42	44
Omdat de student veel (grote) uitgaven heeft (gehad)	31	23
Omdat de student op zichzelf is gaan wonen	37	35
Omdat alles duurder is geworden	36	33
Door een gebeurtenis	10	-
Door persoonlijke omstandigheden	-	24
Anders	13	11

Bij 'anders' wordt aangegeven dat ze moeilijk rondkomen omdat ze geen financiële steun van hun ouders krijgen, omdat de basisbeurs is komen te vervallen of omdat ze geen mogelijkheid hebben (extra) te werken vanwege de hoge studielast.

5.3 Geld tekortkomen

53 procent van de studenten komt zelden of nooit geld tekort. Tegelijkertijd geeft 13 procent van de studenten aan vaak of altijd geld tekort te komen.

Figuur 2: Mate waarin studenten geld tekortkomen (n=1.383)

De volgende studenten komen vaker geld tekort (zie tabel 49 en 50):

- Oudere studenten
- Vrouwen
- Studenten op het HBO
- Studenten met een laag inkomen
- Studenten met weinig spaargeld
- Studenten die vaak hun banksaldo checken
- Studenten die de administratie door de ouders laten doen
- Studenten met een schuld bij DUO
- Studenten met een lening
- Studenten met betalingsachterstanden
- Materialistische studenten
- Impulsieve studenten

Tabel 49: Verband tussen de frequentie van geld tekortkomen en andere variabelen (n=930)

Leeftijd	+
Geslacht (ref = man)	+
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Nieuwe stelsel (ref = oude stelsel)	
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	-

Uitgaven	
Spaargeld	-
Checken banksaldo	+
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	+
DUO schuld (ref = nee)	+
Lening (ref = nee)	+
Betalingsachterstanden (ref = nee)	+
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	+
Impulsiviteit	+

Tabel 50: Mate van geld tekortkomen, naar relevante achtergrondvariabelen

	Zelden of nooit %	Soms %	Altijd of vaak %
Leeftijd			
t/m 19 jaar	59	32	8
20-21 jaar	54	35	10
22-23 jaar	51	37	13
24 jaar en ouder	49	32	19
Geslacht			
Man	59	30	11
Vrouw	47	39	14
Opleidingsniveau			
HBO	51	34	15
WO	56	35	9
Checken banksaldo			
Wekelijks	60	32	8
Minder vaak dan wekelijks	52	35	14

Administratie			
Geordend	58	31	11
Ongeordend	46	38	16
Door ouders	53	35	12
Duo schuld			
Schuld bij DUO	48	37	15
Geen schuld bij DUO	64	27	9
Lening			
Geen lening	58	32	10
Lening	29	44	27
Betalingsachterstand			
Betalingsachterstand of roodstand	24	41	35
Geen achterstand	59	33	8
Totaal	53	34	13

Vergelijking met 2015

Ten opzichte van 2015 is het percentage dat zelden of nooit geld tekortkomt iets gestegen (toen 45 procent) en het percentage dat vaak of altijd geld tekortkomt gedaald (toen 18 procent).

5.3.1 Verband tussen geld tekortkomen en rondkomen

Studenten die makkelijk rondkomen komen minder vaak geld tekort dan studenten die moeilijk rondkomen (zie tabel 51). 80 procent van de studenten die makkelijk rondkomen geeft aan zelden of nooit te weinig geld te hebben. 57 procent van de studenten die met moeite rondkomen heeft vaak of altijd gebrek aan geld. Opvallend is dat 8 procent van de studenten die moeilijk rondkomen aangeeft zelden of nooit geld tekort te komen.

Tabel 51: Frequentie waarin studenten geld tekortkomen, naar mate van rondkomen (n=1.383)

	Moeilijk rondkomen %	Niet moeilijk, niet makkelijk rondkomen %	Makkelijk rondkomen %
Nooit of zelden geld tekort	<u>8</u>	<u>36</u>	<u>80</u>
Soms geld tekort	35	<u>51</u>	<u>19</u>
Vaak of altijd geld tekort	<u>57</u>	14	<u>1</u>

*Onderstreepte percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

5.3.2 Hoe ernstig wordt het geldtekort ervaren

84 procent van de studenten die geld tekortkomen ervaart dat als een probleem. De redenen hiervoor zijn weergegeven in tabel 52.

Tabel 52: Percentage studenten dat het een probleem vindt als ze geld tekortkomen (meerdere antwoorden mogelijk) (n=649)

	%
Ja, hij/zij maakt zich dan zorgen	52
Ja, dan is er geen geld om iets leuks te doen en/of te kopen	42
Ja, hij/zij kan dan niet met alles meedoen vanwege geldgebrek	35
Ja, het kost dan soms moeite om noodzakelijke uitgaven te betalen	23
Nee, hij/zij heeft gewoon veel wensen en/ of vindt veel dure spullen mooi	10
Nee, hij/zij wil gewoon kunnen kopen waar hij/zij zin in heeft	7

De volgende studenten ervaren een tekort aan geld vaker als een probleem:

- Studenten die geen geld krijgen van hun ouders
- Studenten met minder uitgaven
- Studenten met betalingsachterstanden of roodstand
- Studenten met een negatieve houding ten opzichte van schulden
- Studenten die minder impulsief zijn

Tabel 53: Verband tussen de zorgen over geldtekort en andere variabelen (n=488)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-
Nieuwe stelsel (ref = oude stelsel)	
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	
Uitgaven	-

Spaargeld	
Checken banksaldo	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
DUO schuld (ref = nee)	
Lening (ref = nee)	
Betalingsachterstanden (ref = nee)	+
Positieve houding ten opzichte van schulden	-
Materialisme	
Impulsiviteit	-

Tabel 54: Percentage studenten dat zich zorgen maakt over geldtekort, naar relevante achtergrondkenmerken

		%
Geld van ouders	Krijgt geld van ouders	79
	Krijgt geen geld van ouders	90
Betalingsachterstand	Betalingsachterstand of roodstand	86
	Geen achterstand	83
Totaal		84

5.3.3 Rondkomen en zorgen over tekort aan geld

Van de studenten die moeilijk rondkomen maakt 95 procent zich zorgen over het tekort aan geld. Van de studenten die makkelijk rondkomen maakt nog 66 procent zich zorgen over geldtekort.

6 De schuldsituatie

73 procent van de studenten heeft een studieschuld, 16 procent heeft een (in)formele lening of iets op afbetaling gekocht en 17 procent heeft betalingsachterstanden of roodstand. Een kwart van de studenten heeft geen studieschuld én geen andere vorm van lening of schuld. 10 procent van de studenten vindt zelf dat ze een financieel probleem hebben. En 16 procent van de studenten geeft aan behoefte te hebben aan hulp op het gebied van geldzaken.

In dit hoofdstuk worden drie typen schulden en leningen besproken. Eerst komt de studieschuld aan bod. Daarna bespreken we andere soorten leningen die studenten kunnen hebben, zoals een lening bij familie, vrienden of de studenten- of studievereniging (informele leningen), een lening bij een bank of andere financiële instellingen (formele leningen) of iets op afbetaling gekocht. Als laatste worden betalingsachterstanden en roodstand behandeld.

6.1 De schuldsituatie in het algemeen

73 procent van de studenten heeft een studieschuld. 26 procent heeft een lening, betalingsachterstand of roodstand. 21 procent heeft zowel een studieschuld als een lening, betalingsachterstand of roodstand. 25 procent heeft helemaal geen schulden, leningen of achterstanden.

Tabel 55: Percentage studenten met een bepaald type schuld, lening of achterstand (n=1.383)

	%
Studieschuld	73
Lening (excl. DUO lening)⁹	16
- Informele lening	9
- Formele lening	2
- Op afbetaling gekocht	7
Betalingsachterstand of roodstand¹⁰	17
- Betalingsachterstand	15
- Roodstand	6
Geen studieschuld, lening of betalingsachterstand	25

⁹ De percentages tellen niet op tot 16 procent, dat komt omdat sommige studenten meerdere leningen hebben.

¹⁰ De percentages tellen niet op tot 17 procent, dat komt omdat sommige studenten zowel een betalingsachterstand als roodstand hebben.

Vergelijking met 2015

In 2015 had 27 procent een lening, betalingsachterstand of roodstand. Dit percentage is bijna gelijk gebleven. Het percentage studenten met studieschuld en daarnaast nog een lening, betalingsachterstand of roodstand is ook gelijk gebleven: in 2015 was dit 21 procent.

6.2 Studieschuld

73 procent van de studenten heeft een studieschuld. De volgende studenten hebben vaker een schuld bij DUO (zie tabel 56 en 57):

- Oudere studenten
- Studenten in het nieuwe studiestelsel
- Studenten zonder bijbaan
- Studenten met een hoger inkomen
- Studenten met minder spaargeld
- Studenten met een positieve houding ten opzichte van schulden
- Studenten die niet materialistisch zijn

Tabel 56: Verband tussen studieschuld en andere variabelen (n=966)

Leeftijd	+
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	+
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	-
Inkomen	+
Uitgaven	
Spaargeld	-
Geldtekort	
Moeilijk rondkomen	
Checken banksaldo	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Lening (ref = nee)	
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	
Positieve houding ten opzichte van schulden	+
Materialisme	-
Impulsiviteit	

Tabel 57: Percentage studenten met een schuld bij DUO, naar relevante achtergrondvariabelen (n=1.383)

		%
Leeftijd	t/m 19 jaar	68
	20-21 jaar	66
	22-23 jaar	77
	24 jaar en ouder	80
Studiefinancieringsstelsel	Oude stelsel	71
	Nieuwe stelsel	75
Baan	Geen bijbaan of betaalde stage	78
	Bijbaan of betaalde stage	70
Totaal		73

Vergelijking met 2015

In 2015 had 46 procent een studieschuld. In 2011-2012 had een soortgelijk percentage als in 2015 een schuld bij DUO, namelijk 48 procent.

De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door het nieuwe stelsel: in 2015 had 53 procent van de eerste- en tweedejaarsstudenten een studieschuld, tegen 73 procent van de eerste- en tweedejaarsstudenten onder het nieuwe stelsel in 2017.

6.2.1 Hoogte van de DUO schuld

In tabel 58 is de verdeling van de bedragen die studenten aan studieschuld hebben te zien. Het geeft aan welk percentage van de studenten een bepaald bedrag aan schuld bij DUO heeft. 44 procent van de studenten met een studieschuld heeft meer dan 10.000 euro schuld bij DUO. 39 procent heeft een schuld van tussen de 2.500 euro en de 10.000 euro. 18 procent heeft minder dan 2.500 euro schuld.

Tabel 58: Hoogte van de schuld bij DUO, exclusief 'weet ik niet' en 'wil ik niet zeggen' (n=801)

	%
Minder dan 50 euro	1
50 tot 100 euro	<1
100 tot 250 euro	1
250 tot 500 euro	1
500 tot 1.000 euro	3
1.000 tot 2.500 euro	12
2.500 tot 5.000 euro	15
5.000 tot 10.000 euro	24
10.000 tot 25.000 euro	31
Meer dan 25.000 euro	13

6.3 Lening

16 procent van de studenten leent op dit moment geld.

- 9 procent van studenten heeft een informele lening. Zij hebben op dit moment geld geleend van één of meer personen of van de studenten- of studievereniging.
- 2 procent van de studenten van 18 jaar en ouder heeft een formele lening bij een bank en/of een financiële instelling.
- 7 procent van de studenten heeft iets op afbetaling gekocht op het moment dat de vragenlijst is afgenomen.

De volgende studenten hebben vaker een lening (zie tabel 59 en 60):

- Studenten die geld krijgen van hun ouders
- Studenten met minder spaargeld
- Studenten die vaak geld tekortkomen
- Studenten die minder vaak hun saldo checken

Tabel 59: Verband tussen lening en andere variabelen (n=992)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	+
Bijbaan (ref = nee)	

Inkomen	
Uitgaven	
Spaargeld	-
Geldtekort	+
Moeilijk rondkomen	
Checken banksaldo	-
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	
Impulsiviteit	

Tabel 60: Verband tussen lening en andere variabelen (n=1.383)

		%
Geld van ouders	Krijgt geld van ouders	18
	Krijgt geen geld van ouders	14
Geldtekort	Zelden of nooit	9
	Soms	21
	Altijd	34
Banksaldo checken	Wekelijks	15
	Minder dan wekelijks	19
Totaal		16

6.3.1 Geld geleend, nu of in het verleden

Ongeveer tweederde geeft aan dat ze nu of in het verleden geld van anderen en/of een bank/financiële instelling hebben geleend.

Ouders zijn de populairste bron om van te lenen: 46 procent van de studenten heeft weleens geld van zijn/haar ouders geleend.

Tabel 61: Percentage studenten dat op dit moment of in het verleden geld van anderen heeft geleend (meerdere antwoorden mogelijk) (n=1.383)

	2015 %	2017 %
Ouder(s)	49	46
Vrienden en/of vriendinnen	27	25
Vriend of vriendin (partner)	16	18
Andere familieleden (bijv. broer, zus, opa of oma, oom of tante)	15	13
Klasgenoten	8	9
Een bank of een andere financiële instelling	5	4
Kennissen	3	3
Studenten- of studievereniging	2	2
Anders	1	<1
<i>Ik leen nooit geld van anderen of van een bank/ financiële instelling</i>	32	37

6.3.2 Lening bij familie, vrienden of kennissen

In totaal heeft 9 procent van de studenten een lening bij familie, vrienden of kennissen. Van de studenten die informele leningen hebben, heeft op dit moment 53 procent minder dan 500 euro aan informele leningen en 21 procent meer dan 2.500 euro aan informele leningen.

Tabel 62: hoogte van de lening (n=112)

	%
Minder dan 50 euro	16
50 tot 100 euro	9
100 tot 250 euro	12
250 tot 500 euro	17
500 tot 1.000 euro	15
1.000 tot 2.500 euro	11
2.500 tot 5.000 euro	7
5.000 tot 10.000 euro	7
10.000 tot 25.000 euro	5
Meer dan 25.000 euro	2

6.3.3 Lening bij bank of financiële instelling

2 procent van de studenten heeft een lening bij een bank of financiële instelling. Omdat het percentage zo laag is, zijn er te weinig studenten die iets hebben gezegd over de hoogte van de lening om dat te kunnen benoemen in het onderzoek.

6.3.4 Iets op afbetaling gekocht

19 procent van de studenten van 18 jaar en ouder heeft weleens iets op afbetaling gekocht. 7 procent heeft op dit moment iets op afbetaling gekocht. Het meest genoemde product dat studenten op afbetaling kopen is de mobiele telefoon. Daarnaast wordt andere elektronica (zoals een laptop) en kleding vaak op afbetaling gekocht.

Van de studenten die iets op afbetaling hebben gekocht, moet de ene helft van de studenten minder dan 200 euro terugbetalen en de andere helft meer dan 200 euro.

Tabel 63: Percentage studenten van 18 jaar en ouder dat iets op afbetaling heeft gekocht (n=1.383)

	%
Ja, op dit moment	7
Ja, maar op dit moment niet	12
Nee	81

6.4 Betalingsachterstand of roodstand

17 procent van de studenten heeft een betalingsachterstand. 15 procent had een betalingsachterstand en 6 procent stond rood op het moment dat de vragenlijst werd afgenomen.

De volgende studenten staan vaker rood of hebben vaker een betalingsachterstand (tabel 64 en 65):

- Studenten met hoge uitgaven
- Studenten met minder spaargeld
- Studenten die vaak geld tekortkomen
- Studenten die hun administratie ongeordend bewaren
- Impulsievere studenten

Tabel 64: Verband tussen betalingsachterstand of roodstand en andere variabelen (n=992)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	
Uitgaven	+
Spaargeld	-
Geldtekort	+

Moeilijk rondkomen	
Checken banksaldo	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	+
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	
Impulsiviteit	+

Tabel 65: Verband tussen betalingsachterstand of roodstand en andere variabelen (n=1.383)

		%
Geldtekort	Zelden of nooit	8
	Soms	21
	Altijd	47
Administratie	Geordend	13
	Ongeordend	23
	Door ouders	9
Totaal		17

6.4.1 Betalingsachterstanden

15 procent van de studenten van 18 jaar en ouder heeft betalingsachterstanden. Openstaande rekeningen van een online aankoop, de zorgverzekering en andere openstaande rekeningen komen het meeste voor (zie tabel 66).

Tabel 66: Percentage studenten van 18 jaar en ouder met een bepaalde betalingsachterstand, naar jaar

	2015 (n=415) %	2017 (n=201) %
Een openstaande rekening van een online aankoop	16	29
Een openstaande rekening(en) van de zorgverzekering	25	19
Openstaande rekening(en) bij een (online) winkel/postorderbedrijf (bijv. Wehkamp)	16	17
Een openstaande rekening voor de opleiding (bijv. collegegeld of studieboeken)	22	16
Een betalingsachterstand bij de Belastingdienst (voor inkomstenbelasting of toeslagen)	10	13
Openstaande rekening(en) van de huur of hypotheek	8	8
Openstaande energierekeningen	4	7
Openstaande rekening(en) van de mobiele telefoon	11	6
Een betalingsachterstand van de creditcardrekening	10	6
Boetes die al betaald hadden moeten zijn	3	3
<i>Andere openstaande rekening(en)</i>	<i>27</i>	<i>23</i>

Van de studenten met een betalingsachterstand, heeft 67 procent één soort betalingsachterstand, 24 procent twee soorten en 10 procent drie of meer soorten betalingsachterstanden.

Hoogte van de betalingsachterstanden

Van de studenten met betalingsachterstanden heeft 61 procent minder dan 250 euro aan betalingsachterstanden. 17 procent heeft op dit moment voor 1.000 euro of meer aan betalingsachterstanden.

Tabel 67: Hoogte betalingsachterstanden

	Zonder opties weet ik niet/wil ik niet zeggen (n=193) %	Totaal (n=201) %
Minder dan 50 euro	21	20
50 tot 100 euro	17	17
100 tot 250 euro	23	22
250 tot 500 euro	13	13
500 tot 1.000 euro	9	8
1.000 tot 2.500 euro	7	6
2.500 tot 5.000 euro	7	7
5.000 tot 10.000 euro	2	2
10.000 tot 25.000 euro	1	1
Meer dan 25.000 euro	-	-
Weet ik niet	-	3
Wil ik niet zeggen	-	1

6.4.2 Roodstand

5 procent van de studenten van 18 jaar en ouder staat vaak of altijd rood. 7 procent geeft aan soms rood te staan. 75 procent staat nooit rood.

Tabel 68: Frequentie van rood staan (n=1.363)

	Oude stelsel %	Nieuwe stelsel %	Totaal %
Altijd	<u>3</u>	<u>1</u>	2
Vaak	3	4	3
Soms	<u>8</u>	<u>6</u>	7
Zelden	15	12	13
Nooit	<u>71</u>	<u>78</u>	75

**Onderstreepte percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.*

Van de studenten die hebben aangegeven soms tot altijd rood te staan, staat 38 procent ook op dit moment rood. Dit is 5 procent van alle studenten van 18 jaar en ouder.

Vergelijking met 2015

In 2015 gaf 10 procent van de studenten aan dat ze vaak of altijd rood stonden bij de bank. In 2011-2012 was dat 15 procent.

Hoeveel staan de studenten rood?

9 procent van de studenten die op dit moment rood staan, weet niet hoeveel ze op dit moment rood staan. Van degenen die het wel weten, staat de ene helft minder dan 400 euro rood en de andere helft meer dan 400 euro.

Studenten die niet rood staan

Aan de studenten die nooit rood staan, hebben we gevraagd of zij wel die mogelijkheid hebben:

- 45 procent kan niet rood staan.
- 32 procent zegt dat ze wel de mogelijkheid hebben om rood te staan, maar ondanks het feit dat het wel kan, staan zij dus nooit rood.
- 23 procent geeft aan niet te weten of ze rood kunnen staan.

Rood staan en spaargeld

Aan de studenten die weleens rood staan is gevraagd of ze weleens rood staan terwijl ze ook geld op de spaarrekening hebben staan. Ongeveer 60 procent geeft aan dat dit weleens het geval is. 19 procent geeft echter aan dat ze dan direct geld van de spaarrekening afhalen om het rood staan op te heffen. 18 procent geeft aan nooit rood te staan als ze geld achter de hand hebben.

Tabel 69: Percentage studenten dat weleens rood staat terwijl ze ook geld op hun spaarrekening hebben staan (n=166)

	2015	2017
	%	%
Ja, en ik ga ook niet meteen geld van mijn spaarrekening halen om niet meer rood te staan	27	30
Ja, maar ik haal direct geld van de spaarrekening als ik rood sta	16	19
Ja, want ik heb een spaarrekening waar ik niet (zelf) zomaar geld af kan halen	7	12
Nee, want ik heb nooit spaargeld op mijn spaarrekening	25	15
Nee, want ik heb geen aparte spaarrekening	7	5
Anders	1	2

6.5 Geen schulden of leningen

25 procent van de studenten heeft geen studieschuld, geen leningen én geen betalingsachterstanden of roodstand. Dit zijn:

- Jongere studenten
- Thuiswonende studenten
- Studenten in het oude leenstelsel
- Studenten met een bijbaan
- Studenten met een lager inkomen
- Studenten met meer spaargeld
- Studenten met een negatieve houding ten opzichte van schulden
- Materialistischere studenten

Tabel 70: Verband tussen geen DUO schuld, lening of achterstand en andere variabelen (n=992)

Leeftijd	-
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	+
Inkomen	-
Uitgaven	
Spaargeld	+
Geldtekort	
Moeilijk rondkomen	
Checken banksaldo	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Positieve houding ten opzichte van schulden	-
Materialisme	+
Impulsiviteit	

Tabel 71: Verband tussen geen DUO schuld, lening of achterstand en andere variabelen (n=1.383)

		%
Leeftijd	T/m 19 jaar	29
	20 en 21 jaar	30
	22 en 23 jaar	24
	24 jaar en ouders	16
Woonsituatie	Thuiswonend	38
	Uitwonend	15
Studiefinancieringsstelsel	Oude stelsel	26
	Nieuwe stelsel	24
Bijbaan of betaalde stage	Met bijbaan/stage	27
	Zonder bijbaan/stage	20
Totaal		25

6.6 De beleving van de eigen schulden

Circa de helft van de studenten met een studieschuld, lening, betalingsachterstand of roodstand ervaart de schuld(en) als een last. Meer dan 4 op de 10 geeft aan dat ze liever minder hadden geleend.

Tabel 72: Hoe worden leningen en schulden ervaren (n=1.041)

	(Helemaal) oneens %	Niet eens, Niet oneens %	(Helemaal) eens %
Ik maak me druk of ik mijn schuld(en) kan afbetalen	47	19	35
Ik had liever minder geleend	38	16	46
Ik ervaar mijn schuld(en) als een last	29	21	50

6.6.1 De beleving van schulden bij verschillende soorten schulden

Meer dan helft van de studenten die op dit moment een studieschuld bij DUO, een lening, betalingsachterstand of roodstand heeft, ervaart die schuld(en) als een last. Vooral studenten met een betalingsachterstand of roodstand ervaren hun schuld(en) als een last: 58 procent tegen 47 procent gemiddeld.

Studenten die rood staan, betalingsachterstanden hebben of geld hebben geleend van een bank of financiële instelling, maken zich de meeste zorgen of ze hun schuld(en) wel kunnen afbetalen (zie tabel 73).

Tabel 73: Percentage studenten met een (studie)schuld dat het eens is met de stelling 'Ik maak me druk of ik mijn schuld(en) kan afbetalen', naar type schuld

	%
Studieschuld (n=939)	35
Lening (n=213)	39
Betalingsachterstand of roodstand (n=222)	43

Tabel 74: Percentage studenten met een bepaalde (studie)schuld dat het eens is met de stelling 'ik had liever minder geleend'

	%
Studieschuld (n=929)	48
Lening (n=211)	49
Betalingsachterstand of roodstand (n=216)	47

Tabel 75: Percentage studenten met een bepaalde (studie)schuld dat het eens is met de stelling 'ik ervaar mijn schuld(en) als een last', naar soort schuld

	%
Studieschuld (n=935)	51
Lening (n=211)	57
Betalingsachterstand of roodstand (n=221)	58

6.7 Financiële problemen

10 procent van de studenten vindt dat ze een financieel probleem hebben. 7 procent geeft aan het niet te weten.

De volgende studenten ervaren vaker een financieel probleem:

- Studenten die geen geld krijgen van hun ouders
- Studenten met minder spaargeld
- Studenten die vaak geld tekortkomen
- Studenten die moeilijk rondkomen
- Studenten met betalingsachterstanden
- Studenten met een negatievere houding ten opzichte van schulden
- Materialistische studenten
- Impulsieve studenten

Tabel 76: Verband tussen financiële problemen en andere variabelen (n=909)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	
Uitgaven	
Spaargeld	-
Geldtekort	+
Moeilijk rondkomen	+
Checken banksaldo	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
DUO schuld	
Lening (ref = nee)	
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	+
Positieve houding ten opzichte van schulden	-
Materialisme	+
Impulsiviteit	+

Tabel 77: Percentage studenten dat een financieel probleem ervaart, naar relevante achtergrondkenmerken

		%
Geld van ouders	Krijgt geld van ouders	8
	Krijgt geen geld van ouders	15
Geldtekort	Zelden of nooit	3
	Soms	11
	Vaak of altijd	50

Rondkomen	(Heel) moeilijk	52
	Niet moeilijk, niet makkelijk	11
	(Heel) makkelijk	3
Betalingsachterstand	Betalingsachterstand of roodstand	37
	Geen achterstand	6
Totaal		11

Vergelijking met 2015

Het percentage studenten dat een financieel probleem ervaart is gedaald ten opzichte van 2015. Toen ervoer 17 procent van de studenten een financieel probleem. Ook als we inzoomen op de eerste- en tweedejaarsstudenten zien we dit patroon terug: 10 procent van de huidige studenten ervaart een financieel probleem, tegen 15 procent in 2015.

6.7.1 Beleving van het financiële probleem en de schuldsituatie

Studenten die vinden dat ze een financieel probleem hebben, hebben vaker een betalingsachterstand en/of roodstand dan studenten die geen financieel probleem ervaren: van de studenten die een financieel probleem ervaren, heeft 56 procent een betalingsachterstand en 44 procent niet.

Tegelijkertijd is het zo dat de studenten die een betalingsachterstand of roodstand hebben, dat niet altijd als een financieel probleem zien: 58 procent van de studenten met een betalingsachterstand of roodstand, vindt dat ze geen financieel probleem hebben. 34 procent ervaart wel een financieel probleem.

Tabel 78 laat van studenten met een bepaald type schuld zien, welk percentage van hen een financieel probleem ervaart. Met name studenten die rood staan of die iets op afbetaling gekocht hebben vinden vaker dat ze een financieel probleem hebben: respectievelijk 34 en 30 procent. Terwijl van *alle* studenten van 18 jaar en ouder een veel lager percentage, namelijk 11 procent, een financieel probleem ervaart.

Tabel 78: Percentage studenten van 18 jaar en ouder dat een financieel probleem ervaart, naar aanwezigheid van een bepaald type schuld

	Ervaart probleem %	Ervaart geen probleem %	Weet ik niet %
DUO schuld	12	80	8
Lening	27	67	6
Betalingsachterstand of roodstand	34	58	8
DUO schuld en lening (n=178)	27	67	6
DUO schuld en betalingsachterstand (n=192)	35	58	7
DUO schuld én lening én betalingsachterstand (n=84)	43	54	4
Totaal van alle studenten (n=1.383)	10	83	7

Vergelijking met 2015

In 2015 ervoeren studenten met een studieschuld vaker een financieel probleem dan studenten zonder studieschuld. Dit is nu niet meer het geval. Door het wegvallen van de basisbeurs is het hebben van een studieschuld waarschijnlijk normaler geworden, waardoor het geen indicatie (meer) is dat er een probleem is. In 2015 leek dit nog wel als indicatie gebruikt te worden.

6.7.2 Financieel probleem en hoe schulden ervaren worden

Er bestaat een zeer sterk verband tussen het ervaren van een financieel probleem en de mate waarin de studenten hun schuld als een last ervaren.

Studenten die zich druk maken over het kunnen afbetalen van de schuld(en), ervaren vaker een financieel probleem dan studenten die zich hier niet druk over maken: 71 tegen 19 procent. Ook studenten die de lening vaker als een last ervaren en aangeven liever minder geleend te hebben, ervaren vaker een financieel probleem dan studenten die aangeven hier geen last van te hebben (zie tabel 79).

Van de studenten die hun schuld als last ervaren, ervaart 83 procent een financieel probleem, tegen 8 procent van degenen die wel een schuld hebben maar dit niet als last ervaren.

Tabel 79: Percentage dat een financieel probleem ervaart, naar hoe schulden ervaren worden

	2015 %	2017 %
Ik maak me druk of ik mijn schuld(en) kan afbetalen (n=133)	71	71
Ik had liever minder geleend (n=132)	62	58
Ik ervaar mijn schuld(en) als een last (n=133)	82	83

6.8 Behoeftte aan hulp

16 procent van de studenten geeft aan op dit moment behoefte te hebben aan hulp op het gebied van geldzaken.

De volgende studenten hebben meer behoefte aan hulp (zie tabel 80):

- Studenten met hogere uitgaven
- Studenten die vaker geld tekort komen
- Studenten die moeilijk rondkomen
- Studenten die betalingsachterstanden hebben en/of rood staan

Tabel 80: Verband tussen behoefte aan hulp en andere variabelen (n=966)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	
Uitgaven	+
Spaargeld	
Geldtekort	+
Moeilijk rondkomen	+
Checken banksaldo	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
DUO schuld	
Lening (ref = nee)	
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	+
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	
Impulsiviteit	

Tabel 81: Percentage studenten dat behoefte heeft aan hulp, naar relevante (achtergrond)kenmerken

		%
Geldtekort	Zelden of nooit	8
	Soms	19
	Vaak of altijd	41
Rondkomen	(Heel) moeilijk	43
	Niet moeilijk, niet makkelijk	17
	(Heel) makkelijk	8
Betalingsachterstand	Betalingsachterstand en/of roodstand	12
	Geen achterstand	36
Totaal		16

6.8.1 Hulppronnen bij financiële vragen of problemen

57 procent van de studenten heeft weleens hulp gezocht bij financiële vragen of problemen. Van de studenten die aangeven weleens hulp gezocht te hebben, hebben de meesten hulp gezocht bij hun ouders (90 procent) en een kwart bij vrienden.

Tabel 82: Waar studenten wel eens hulp hebben gezocht met financiële vragen of problemen (n=794)

	%
Ouders	90
Vrienden	24
Andere familie	13
Andere instanties (bijv. gemeente of bank)	6
School of universiteit	4
Anders	2

De studenten die aangeven op een andere manier hulp gezocht te hebben, noemen internet of een begeleider als hulpbron.

7 Leengedrag bij DUO

De belangrijkste reden dat studenten bij DUO lenen is dat ze de lening nodig hebben voor noodzakelijke/vaste lasten. Daarnaast geven ze aan dat hun ouders niet of niet voldoende bijdragen en dat de leenvoorwaarden gunstig zijn. De meeste studenten hebben voor de hoogte van de lening een bedrag gekozen waarvan ze dachten maandelijks rond te kunnen komen. 31 procent van de studenten heeft de hoogte van de lening bepaald door te kijken naar het maximaal mogelijke bedrag. 36 procent van de studenten zegt dat ze best minder zouden kunnen lenen bij DUO en dan nog steeds rond zouden kunnen komen. Studenten in het oude stelsel geven dit vaker aan dan studenten in het nieuwe stelsel.

7.1 Meningen over lenen bij DUO

In tabel 83 is te zien hoe studenten denken over een lening bij DUO. Hierin zijn alleen de studenten meegenomen die daadwerkelijk een lening bij DUO hebben:

- 36 procent van de studenten geeft aan best iets minder te kunnen lenen bij DUO.
- 55 procent zegt het leenbedrag te zullen aanpassen als hun inkomsten veranderen.

In totaal geeft 54 procent van de studenten aan het bij DUO geleende bedrag (deels) te sparen. Dit kan zijn om later een huis te kopen, om na de studie geld achter de hand te hebben of omdat de rente zo laag is.

Tabel 83: Houding ten opzichte van een DUO lening, voor studenten met een studieschuld in 2015 (n=1.342) en in 2017 (n=917)

	Oneens		Niet eens, niet oneens		Eens	
	%		%		%	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Ik zou best iets minder kunnen lenen bij DUO en toch rond kunnen komen	46	43	22	21	32	36
Als mijn inkomsten veranderen, pas ik het leenbedrag bij DUO aan	25	31	16	14	59	55
Lenen bij DUO vind ik geen probleem. Als ik het straks niet kan terugbetalen, wordt mijn schuld toch kwijtgescholden	62	65	21	16	18	19
Ik spaar (een deel van) het geleende geld bij DUO, zodat ik straks geld heb om een huis te kunnen kopen	77	71	13	14	10	15
Ik spaar (een deel van) het geleende geld bij DUO, zodat ik na mijn studie geld achter de hand heb	52	46	17	11	31	43
Ik spaar (een deel van) het geld bij DUO, omdat de rente op de lening zo laag is	-	47	-	13	-	39

In tabel 84 is te zien hoe studenten in het oude en nieuwe stelsel van elkaar verschillen in hoe zij denken over een lening bij DUO. Hierin zijn alleen de studenten meegenomen die daadwerkelijk een lening bij DUO hebben:

- 48 procent van de studenten in het nieuwe stelsel geeft aan *niet* minder te kunnen lenen bij DUO tegen 38 procent van de studenten in het oude stelsel.
- Studenten in het nieuwe stelsel sparen vaker een deel van het geleende geld om na de studie geld achter de hand te hebben, namelijk 48 procent ten opzichte van 39 procent in het oude stelsel

Tabel 84: Houding ten opzichte van een DUO lening, voor studenten met een studieschuld (n=917)

	Oude stelsel %	Nieuwe stelsel %
Ik zou best iets minder kunnen lenen bij DUO en toch rond kunnen komen	<u>39</u>	<u>33</u>
Als mijn inkomsten veranderen, pas ik het leenbedrag bij DUO aan	54	55
Lenen bij DUO vind ik geen probleem. Als ik het straks niet kan terugbetalen, wordt mijn schuld toch kwijtgescholden	21	17
Ik spaar (een deel van) het bij DUO geleende geld zodat ik straks geld heb om een huis te kunnen kopen	14	17
Ik spaar (een deel van) het bij DUO geleende geld zodat ik na mijn studie geld achter de hand heb	<u>39</u>	<u>48</u>
Ik spaar (een deel van) het bij DUO geleende geld omdat de rente op de lening zo laag is	38	41

*Onderstreepte percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

Vergelijking met 2015

Als we alleen naar de stellingen kijken die ook in 2015 zijn voorgelegd aan studenten, zien we dat in 2017 45 procent een deel van de DUO lening spaart om later geld achter de hand te hebben of om een huis te kunnen kopen. Dat percentage is gestegen ten opzichte van 2015, toen was dit 33 procent.

Als we inzoomen op de eerste- en tweedejaars studenten, dan zien we dat nu meer studenten aangeven (een gedeelte van) het geleende geld bij DUO te sparen om straks een huis te kunnen kopen. In 2015 spaarde 11 procent van de eerste- en tweedejaars studenten voor de aankoop van een huis, tegen 17 procent nu. Ook sparen zij om na hun studie reserves te hebben, 38 procent in 2015 tegen 48 procent in 2017.

7.1.1 Houding ten opzichte van een DUO lening

De meningen over lenen bij DUO lopen uiteen:

- 34 procent vindt dat lenen te gemakkelijk wordt gemaakt, 34 procent vindt dit juist niet.
- 46 procent vindt lenen bij DUO niet erg en ziet het als een investering, 25 procent is het daar niet mee eens.

69 procent van de studenten vindt van zichzelf dat zij nadenken over de consequenties van een lening op de lange termijn. Tegelijkertijd vindt een meerderheid (54 procent) dat hun leeftijdsgenoten *niet* nadenken over de gevolgen op de lange termijn. Van de

studenten die zelf zeggen na te denken over de financiële consequenties, vindt 57 procent dat anderen dat niet doen.

Studenten zonder een schuld bij DUO vinden vaker dat zij nadenken over de financiële consequenties dan studenten die wel een schuld bij DUO hebben. 76 procent van de studenten zonder schuld vindt dat zij nadenken over de financiële consequenties van een lening, tegenover 67 procent van de studenten met een DUO schuld.

Tabel 85: Houding ten opzichte van lenen bij DUO, naar jaartal

	2015 (n=2.723) %	2017 (n=1.383) %
Lenen bij DUO wordt te makkelijk gemaakt	36	34
Lenen bij DUO is niet erg, dat is een investering in de toekomst	39	46
Je kunt beter maandelijks rood staan dan lenen bij DUO	7	6
Ik denk niet na over de financiële consequenties op lange termijn van een lening bij DUO	11	12
Leeftijdsgenoten denken niet na over de financiële consequenties op lange termijn van een lening bij DUO	53	54
Mijn lening bij DUO kan ik met mijn toekomstige salaris makkelijk aflossen	-	53

Tabel 86: Houding ten opzichte van lenen bij DUO, naar stelsel

	Oude stelsel %	Nieuwe stelsel %
Lenen bij DUO wordt te makkelijk gemaakt	37	32
Lenen bij DUO is niet erg, dat is een investering in de toekomst	48	44
Je kunt beter maandelijks rood staan dan lenen bij DUO	5	7
Ik denk niet na over de financiële consequenties op lange termijn van een lening bij DUO	13	11
Leeftijdsgenoten denken niet na over de financiële consequenties op lange termijn van een lening bij DUO	53	56
Mijn lening bij DUO kan ik met mijn toekomstige salaris makkelijk aflossen	54	53

7.2 Redenen om al dan niet een studieschuld aan te gaan

7.2.1 Redenen om wel een studieschuld aan te gaan

Tabel 87 geeft weer waarom studenten ervoor hebben gekozen om een studieschuld aan te gaan. De aspecten die bij de meeste studenten belangrijk worden gevonden zijn:

- De lening is nodig voor noodzakelijke/hoge lasten.
- De ouders dragen niet of onvoldoende bij.
- De leenvoorwaarden van DUO zijn gunstig.

Tabel 87: Redenen om een studieschuld aan te gaan (n=757)

	%
Ik heb een lening nodig voor noodzakelijke/hoge lasten	60
Ouders dragen niet of niet voldoende bij	46
Leenvoorwaarden bij DUO zijn gunstig	44
Om niet of minder naast studie te hoeven werken	34
Wil ouders niet belasten	34
Zal later toch genoeg geld verdienen om lening terug te kunnen betalen	33
Wil zich luxe kunnen veroorloven (uitgaan, vakantie, auto, telefoon, hobby's en dergelijke)	15
Ouders raden het aan	14
Geld nodig om voor studie naar het buitenland te gaan	10
Geld nodig voor stage/coschappen	9
Anders	7

Bij 'anders' wordt vaak de reden gegeven dat mensen niet meer kunnen werken of dat zij geen basisbeurs meer krijgen.

Tabel 88: Redenen om een studieschuld aan te gaan (n=757)

	Oude stelsel (n=320) %	Nieuwe stelsel (n=437) %	Totaal %
Ik heb een lening nodig voor noodzakelijke/hoge lasten	63	58	60
Ouders dragen niet of niet voldoende bij	44	49	46
Leenvoorwaarden bij DUO zijn gunstig	<u>51</u>	<u>39</u>	44
Om niet of minder naast studie te hoeven werken	33	34	34
Wil ouders niet belasten	31	35	34
Zal later toch genoeg geld verdienen om lening terug te kunnen betalen	37	31	33
Wil zich luxe kunnen veroorloven (uitgaan, vakantie, auto, telefoon, hobby's en dergelijke)	<u>19</u>	<u>13</u>	15

Ouders raden het aan	<u>9</u>	<u>18</u>	14
Geld nodig om voor studie naar het buitenland te gaan	<u>13</u>	<u>7</u>	10
Geld nodig voor stage/coschappen	<u>13</u>	<u>7</u>	9
Anders	8	6	7

*Onderstreepte percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

7.2.2 Redenen om geen studieschuld aan te gaan

In tabel 89 staat waarom studenten ervoor hebben gekozen geen studieschuld bij DUO aan te gaan. De redenen die voor studenten het meest een rol spelen, zijn:

- Het niet willen maken van (grote) schulden.
- Het niet nodig hebben van een lening.
- Ze willen alleen lenen als dat echt nodig is.

Tabel 89: Redenen die een belangrijke rol spelen om geen studieschuld bij DUO aan te gaan (n=626)

	2015 %	2017 %
Wil geen (grote) schulden maken	85	58
Geen lening nodig	78	45
Ouders dragen bij	65	35
Leent alleen als het echt nodig is	77	35
Werkt om niet of weinig te hoeven lenen	52	34
Ouders raden het af	52	22
Studielening van DUO te duur	48	15
Geen of lage lasten	40	15
Onzeker over latere inkomen	21	9
Kent leenvoorwaarden van DUO niet	23	5
Leent elders	2	<1
Anders	-	7

Bij 'anders' wordt vaak genoemd dat de studenten geen recht meer hebben op een lening.

Tabel 90: Redenen om geen studieschuld bij DUO aan te gaan (n=626)

	Oude stelsel %	Nieuwe stelsel %	2017 %
Wil geen (grote) schulden maken	<u>54</u>	<u>65</u>	58
Geen lening nodig	<u>49</u>	<u>40</u>	45
Ouders dragen bij	<u>29</u>	<u>45</u>	35
Leent alleen als het echt nodig is	33	38	35
Werkt om niet of weinig te hoeven lenen	34	34	34
Ouders raden het af	<u>18</u>	<u>28</u>	22
Studielening van DUO te duur	<u>11</u>	<u>19</u>	15
Geen of lage lasten	14	16	15
Onzeker over latere inkomen	10	8	9
Kent leenvoorwaarden van DUO niet	6	3	5
Leent elders	0	1	<1
Anders	<u>10</u>	<u>5</u>	7

*Onderstreepte percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

7.3 Hoeveel moet ik lenen bij DUO?

Aan studenten die nu een studielening hebben, is gevraagd hoe ze het bedrag hebben bepaald dat ze per maand bij DUO willen lenen. 35 procent geeft aan een bedrag te hebben gekozen waarvan ze dachten dat ze daarmee maandelijks rond konden komen en 22 procent heeft precies uitgerekend hoeveel ze per maand tekortkwamen.

3 van de 10 studenten geven aan dat ze gekeken hebben naar het bedrag dat ze maximaal kunnen lenen. Deze studenten lopen het risico later een hogere schuld te hebben dan nodig was geweest.

Tabel 92: Manier waarop studenten die een DUO lening hebben, bepaald hebben hoeveel ze per maand wilden lenen, naar stelsel (n=757)

	Oude stelsel %	Nieuwe stelsel %	Totaal %
Ik heb een bedrag gekozen waarvan ik dacht dat ik daarmee maandelijks rond kan komen	<u>41</u>	<u>31</u>	35
Ik heb gekeken wat je maximaal kan lenen. Dat bedrag leen ik	<u>35</u>	<u>28</u>	31
Ik heb precies uitgerekend hoeveel ik per maand tekortkom om al mijn uitgaven te betalen	<u>16</u>	<u>27</u>	22
Dit bedrag hebben mijn ouders voor mij bedacht	<u>8</u>	<u>18</u>	13
Ik leen het bedrag aan collegegeld	<u>6</u>	<u>13</u>	10
Ik leen het bedrag dat ik aan woonlasten heb	8	10	9
Ik leen het maximale bedrag dat je aan aanvullende beurs zou kunnen krijgen	7	9	8
Ik leen het bedrag dat ik eerder aan basisbeurs (en evt. aanvullende beurs) ontving	10	6	8
Ik heb zomaar een bedrag gekozen	6	5	6
Ik heb anderen gevraagd hoeveel zij lenen	4	5	5
Anders	3	2	3
<i>Geen idee</i>	1	1	1
<i>Weet ik niet meer</i>	1	<1	<1

*Onderstreepte percentages verschillen significant van elkaar binnen dit kenmerk.

Tabel 91: De manier waarop studenten die een DUO lening hebben, bepaald hebben hoeveel ze per maand wilden lenen (n=757)

	2015 %	2017 %
Ik heb een bedrag gekozen waarvan ik dacht dat ik daarmee maandelijks rond kan komen	38	35
Ik heb gekeken wat je maximaal kan lenen. Dat bedrag leen ik	30	31
Ik heb precies uitgerekend hoeveel ik per maand tekortkom om al mijn uitgaven te betalen	23	22
Dit bedrag hebben mijn ouders voor mij bedacht	2	13
Ik leen het bedrag aan collegegeld	11	10
Ik leen het bedrag dat ik aan woonlasten heb	10	9

Ik leen het maximale bedrag dat je aan aanvullende beurs zou kunnen krijgen	15	8
Ik leen het bedrag dat ik eerder aan basisbeurs (en evt. aanvullende beurs) ontving	8	8
Ik heb zomaar een bedrag gekozen	5	6
Ik heb anderen gevraagd hoeveel zij lenen	5	5
Anders	4	3
<i>Geen idee</i>	1	1
<i>Weet ik niet meer</i>	1	<1

Vergelijking met 2015

Als we inzoomen op de eerste- en tweedejaars studenten, dan zien we dat de huidige studenten op een bewustere manier de hoogte van hun lening lijken te bepalen. 30 procent heeft precies uitgerekend hoeveel geld ze per maand nodig hebben om alle uitgaven te kunnen betalen. In 2015 was dit nog maar 21 procent. Ook hebben minder studenten het maximale leenbedrag als uitgangspunt genomen: in 2015 gebruikte 32 procent dit om de hoogte van de lening te bepalen, tegen 27 procent in 2017.

7.4 Aanpassing gedrag na vervallen basisbeurs

In tabel 93 staat wat studenten hebben gedaan toen ze geen basisbeurs meer kregen. Het gaat om studenten die voorheen in het oude stelsel zaten, maar nu in het nieuwe stelsel zitten. Zij zijn na hun studie nog een studie gaan doen of zijn na hun bachelor een master gaan volgen.

De drie belangrijkste aanpassingen zijn:

- Meer lenen bij DUO
- Spaargeld gebruiken
- Meer gaan werken

Tabel 93: Wat studenten in 2015 aangaven te gaan doen als ze geen basisbeurs meer zouden ontvangen tegen wat studenten daadwerkelijk hebben gedaan toen ze geen basisbeurs meer ontvingen

	2015 % (n=2.246)	2017 % (n=313)
Meer lenen bij DUO	58	52
Spaargeld gebruiken om rond te komen	34	26
(Meer) gaan werken	53	26
Minder gaan uitgeven	31	18
Thuis blijven wonen	12	11
(Meer) geld van ouders	24	10
Geld gaan lenen bij mijn ouders of familie	20	7
Niets van bovenstaande, kan zonder basisbeurs ook prima rondkomen	-	7
Er is niks veranderd, ik heb nooit een basisbeurs gehad	-	7
Thuis gaan wonen	-	3
Geld gaan lenen bij de bank	8	1
Anders	5	1

Vergelijking met 2015

In 2015 gaf 53 procent aan meer te gaan werken om het verliezen van de basisbeurs op te kunnen vangen. Ondanks het gegeven dat dit nu nog steeds een populaire optie is, geeft slechts 26 procent aan dit ook daadwerkelijk te hebben gedaan. Ook het percentage dat aangeeft minder uit te gaan geven was in 2015 veel hoger dan in 2017 daadwerkelijk het geval blijkt: respectievelijk 31 tegen 18 procent.

8 Kennis over studiefinanciering

Van de 9 kennisvragen die wij studenten hebben voorgelegd over de regels rondom studieschulden, heeft driekwart meer dan de helft van de stellingen goed. 4 procent beantwoordt alle kennisvragen juist. De renteregels rondom studieschulden zijn het minst bekend bij studenten. Circa 4 op de 10 is er niet van op de hoogte dat ze rente betalen vanaf het moment dat ze studieschuld opbouwen en dat rente niet elk jaar verandert.

Een meerderheid van de studenten is wel op de hoogte van de consequentie die een studieschuld heeft voor het aangaan van een hypotheek. Meer dan 60 procent weet dat hypotheekverstrekkers rekening moeten houden met de studieschuld en dat de studieschuld consequenties heeft voor de maximaal verkrijgbare hypotheek.

8.1 Bekendheid met regels rondom studieschulden bij DUO

We hebben de studenten een aantal kennisvragen voorgelegd over de regels rondom studieschulden. De antwoorden die ze gekozen hebben zijn niet eenduidig. 4 procent van de studenten heeft alle negen vragen goed beantwoord. Slechts eenderde van de studenten is ervan op de hoogte dat ze ook al tijdens hun studie rente betalen over hun lening bij DUO.

Tabel 94: Stellingen over een lening bij DUO, naar gegeven antwoord op de stelling (n=1.383)

	Juist %	Onjuist %	Weet ik niet %
Je betaalt pas rente over je studieschuld als je bent afgestudeerd (<i>stelling is onjuist</i>)	34	39	27
Als je een huis wilt gaan kopen, moet de hypotheekverstrekker (bijv. de bank) rekening houden met je studieschuld (<i>stelling is juist</i>)	64	19	17
Als je een huis wilt kopen, heeft een studieschuld consequenties voor de maximale hypotheek die je kunt krijgen (<i>stelling is juist</i>)	70	15	15
De rente van je lening bij DUO verandert na je afstuderen ieder jaar (<i>stelling is onjuist</i>)	21	45	34
Je mag na je studie altijd in één keer een bedrag aflossen of maandelijks meer terugbetalen dan DUO berekent (<i>stelling is juist</i>)	74	7	19
Je studentenreisproduct wordt automatisch stopgezet als je er geen recht meer op hebt (<i>stelling is onjuist</i>)	9	84	7

De lening en het studentenreisproduct (ov-chipkaart) zijn geen onderdeel van de studiefinanciering (<i>stelling onjuist</i>)	26	69	5
Als je onder het nieuwe studiefinancieringsstelsel valt, kom je niet meer in aanmerking voor studiefinanciering (<i>stelling onjuist</i>)	45	50	5
Studiefinanciering kan zowel een gift zijn als een lening (<i>stelling is juist</i>)	80	17	4

* Het antwoordalternatief dat juist is, is dikgedrukt weergegeven.

4 procent van de studenten heeft alle stellingen goed beantwoord. 76 procent heeft meer dan de helft van de stellingen goed beantwoord. 24 procent heeft minder dan de helft van de stellingen juist beantwoord.

Tabel 95: Aantal goede antwoorden op kennisvragen over lening bij DUO (n=1.383)

Aantal goede antwoorden	%
0 stellingen goed beantwoord	1
1 stellingen goed beantwoord	2
2 stellingen goed beantwoord	3
3 stellingen goed beantwoord	6
4 stellingen goed beantwoord	12
5 stellingen goed beantwoord	19
6 stellingen goed beantwoord	20
7 stellingen goed beantwoord	19
8 stellingen goed beantwoord	14
9 stellingen goed beantwoord	4

De volgende groepen hebben meer vragen goed beantwoord:

- Jongere studenten
- Wo-studenten
- Studenten in het oude stelsel
- Studenten zonder bijbaan
- Studenten met een hoger inkomen
- Studenten die minder materialistisch zijn
- Studenten die minder impulsief zijn

Er zijn geen verschillen tussen de leeftijden. Het is dus *niet* zo dat studenten naarmate ze ouder worden en dus langer studeren, meer weten over de regels bij studieschulden.

Tabel 96: aantal goede antwoorden op kennisvragen over lening bij DUO, naar relevante achtergrondvariabelen (n=930)

Leeftijd	-
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	+
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	-
Inkomen	+
Uitgaven	
Spaargeld	
Geld tekortkomen	
Moeilijk rondkomen	
Checken banksaldo	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
DUO schuld (ref = nee)	
Formele lening (ref = nee)	
Informele lening (ref = nee)	
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	
Positieve houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	-
Impulsiviteit	-

Tabel 97: Aantal goede antwoorden op kennisvragen over lening bij DUO, naar relevante achtergrondvariabelen (n=1.383)

	3 of minder goed %	4, 5 of 6 goed %	7, 8 of 9 goed %
Leeftijd			
Tot en met 19 jaar	16	48	36
20 en 21 jaar	11	51	37
22 en 23 jaar	10	51	40
24 jaar en ouder	12	50	39
Opleidingsniveau			
HBO	15	51	34
WO	7	49	43

Studiefinancieringsstelsel			
Oud	10	49	41
Nieuw	14	51	35
Baan			
Geen bijbaan of betaalde stage	11	52	38
Bijbaan of betaalde stage	13	50	38
Totaal	12	50	38

Vergelijking met 2015

In 2015 werden een aantal van dezelfde kennisvragen voorgelegd aan de studenten. Tabel 98 laat zien dat alle stellingen in 2017 beter beantwoord worden. Vooral de stelling over hoe vaak de rente na afstuderen verandert, wordt veel vaker juist beantwoord: 36 procent had dit juist in 2015, tegen 45 procent in 2017.

Tabel 98: Percentage correct beantwoorde vragen over DUO-lening, naar jaartal (n=1.383)

	2015	2017
	%	%
Je betaalt pas rente over je studieschuld als je bent afgestudeerd (<i>stelling is onjuist</i>)	37	39
Als je een huis wilt gaan kopen, moet de hypotheekverstrekker (bijv. de bank) rekening houden met je studieschuld (<i>stelling is juist</i>)	57	64
Als je een huis wil kopen, heeft een studieschuld consequenties voor de maximale hypotheek die je kunt krijgen (<i>stelling is juist</i>)	-	70
De rente van je lening bij DUO verandert na je afstuderen ieder jaar (<i>stelling is onjuist</i>)	36	45
Je mag na je studie altijd in één keer een bedrag aflossen of maandelijks meer terugbetalen dan DUO berekent (<i>stelling is juist</i>)	67	74
Je studentenreisproduct wordt automatisch stopgezet als je er geen recht meer op hebt (<i>stelling is onjuist</i>)	-	84
De lening en het studentenreisproduct (ov-chipkaart) zijn geen onderdeel van de studiefinanciering (<i>stelling onjuist</i>)	-	69
Als je onder het nieuwe studiefinancieringsstelsel valt, kom je niet meer in aanmerking voor studiefinanciering (<i>stelling onjuist</i>)	-	50
Studiefinanciering kan zowel een gift zijn als een lening (<i>stelling is juist</i>)	-	80

Bijlage 1 – Nibud competenties

Om geldzaken nu en in de toekomst in balans te kunnen houden , moet iemand over bepaalde vaardigheden beschikken. Het Nibud heeft vijf competenties opgesteld waarmee dit getoetst kan worden.

1. *In kaart brengen*
De consument beschikt over een financieel overzicht dat inzicht geeft in de mogelijkheden om de financiën in balans te houden.
2. *Verantwoord besteden*
De consument besteedt zijn inkomsten zodanig dat de huishoudfinanciën op de korte termijn in balans zijn.
3. *Vooruit kijken*
De consument realiseert zich dat wensen en gebeurtenissen op de middellange en de lange termijn financiële gevolgen hebben en stemt zijn huidige bestedingen daarop af.
4. *Bewust financiële producten kiezen*
De consument kiest financiële producten op basis van budgettaire overwegingen en passend bij zijn/haar persoon en de persoonlijke huishoudsituatie.
5. *Over voldoende kennis beschikken.*
De consument beschikt over alle relevante kennis om de huishoudfinanciën op de korte, middellange en de lange termijn in balans te brengen en te houden.

Bijlage 2 – Onderzoeksverantwoording

Doelgroep

Hbo- en wo-studenten van 16 tot 30 jaar.

Netto steekproef

- 1.383 respondenten.
- De netto steekproef is representatief voor voltijd hbo- en wo-studenten tot 30 jaar in Nederland. Het onderzoek is gewogen op leeftijd, geslacht en opleidingsniveau (hbo en wo).

Werving respondenten

De respondenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek zijn geworven via de website en nieuwsbrief van Studenten.net en de social media kanalen van Nibud en DUO. Daarnaast zijn circa 300 respondenten afkomstig uit het panel van Opinieland van Survey Sampling International (www.surveysampling.com).

Veldwerkperiode

Van 15 mei 2017 tot en met 29 juni 2017

Achtergrondkenmerken

Bij de vragen is gekeken naar de samenhang met de volgende achtergrondkenmerken:

- Geslacht
- Leeftijd: jonger dan 19 jaar, 20 en 21 jaar, 22 en 23 jaar, 24 jaar en ouder (tot 30 jaar)
- Opleidingsniveau: hbo of wo
- Woonsituatie: thuiswonenden en uitwonenden. Uitwonende studenten kunnen studenten zijn die op kamers wonen (met anderen), zelfstandig in een appartement/huis of die samenwonen met hun partner.

Bijlage 3 – Achtergrondkenmerken

Tabel 99 beschrijft de steekproef zoals deze er ongewogen uitziet. Deze wordt hierbij vergeleken met de verdeling van studenten tot 30 jaar in heel Nederland. Op basis van deze gegevens heeft de weging plaatsgevonden.

Tabel 99: Achtergrondkenmerken (n=1.385)

		Ongewogen steekproef	Aantal studenten in Nederland
		%	%
Geslacht	Man	26	49
	Vrouw	74	51
Leeftijd	t/m 19 jaar	22	23
	20-21 jaar	33	28
	22-23 jaar	29	25
	24 jaar en ouder	16	24
Opleidingsniveau	Hbo	65	60
	Wo	35	40
Aantal voltijdstudenten in Nederland			635.250

Tabel 100 beschrijft de verdeling van achtergrondkenmerken voor de thuiswonende en uitwonende studenten, nadat de dataset is gewogen.

Tabel 100: Achtergrondkenmerken (gewogen)

		Oud stelsel (n=689) %	Nieuw stelsel (n=693) %	Totaal (n=1.383) %
Geslacht	Man	48	49	49
	Vrouw	52	51	51
Leeftijd	Tot en met 19 jaar	2	43	23
	20-21 jaar	30	26	28
	22-23 jaar	31	17	24
	24 jaar en ouder	37	14	25
Opleidingsniveau	Hbo	68	56	62
	Wo	32	44	38
Woonsituatie	Thuiswonend	35	48	42
	Uitwonend	65	52	58

Bijlage 4 – Uitgavenposten

Hieronder staan de uitgavenposten waarvan de studenten moesten aangeven óf zij hier geld aan uitgeven en zo ja, hoeveel. De vetgedrukte kopjes zijn de uitgavencategorieën waar de verschillende individuele uitgavenposten onder vallen.

Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)

Huur kamer/woning (incl. gas, water en elektra)

Abonnement voor televisie en/of internet

Kostgeld

Zorgverzekering

Overige verzekeringen

Inboedelverzekering

Aansprakelijkheidsverzekering

Telefoonverzekering

Reisverzekering

Collegegeld

Studiekosten

Studieboeken en readers/syllabi

Studiespullen (bijvoorbeeld schriften, pennen, printkosten)

Mobiele telefoon

Voeding

Boodschappen (eten en huishoudelijke artikelen)

Drinken, snoep en snacks tussendoor (bijv. overdag gekocht in de kantine of supermarkt, buiten de dagelijkse boodschappen om)

Alcohol in de supermarkt (niet tijdens het uitgaan)

Kleding en schoenen

Persoonlijke verzorging

Accessoires (sieraden, riem, sjaals et cetera)

Verzorgingsartikelen (deodorant, gel, make-up, shampoo, parfum/aftershave, scheerschuim)

Kapper, schoonheidsspecialist

Contributies en abonnementen

Contributies (bijv. sportschool, sportclub, toneel, muziek)

Abonnementen (bijv. op Spotify, online game, tijdschriften, krant)

Goede doelen

Vrijtijdsuitgaven

Uitgaan/stappen (café, club, discotheek, bioscoop, casino)

Uit eten (bijv. snackbar, restaurants of eetcafé)

Recreatie (bijv. dagje weg, zwembad, pretpark, dierentuin, sauna)

Vakantie

Benodigheden voor hobby's

Vervoer

Openbaar vervoer (trein, bus, tram, metro)

Brandstof (auto, scooter of brommer)

Onderhoudskosten (scooter, auto, fiets)

Verzekering voor vervoersmiddel (scooter, auto, fiets)

Boetes (bijv. verkeersboetes of zwartrijden)

Rijlessen

Diversen

Cadeaus

Kleine gadgets en accessoires (bijv. telefoonhoesje, spullen voor op kamer)

Games, apps en computeraccessoires

Boeken (geen studieboeken) en losse tijdschriften

Sigaretten, shag en/of drugs

Loterijen en krasloten

Andere niet genoemde uitgaven

Grote aankopen

Aankopen die relatief duur zijn (bijv. de aanschaf van een laptop, andere apparaten of meubilair)

Bijlage 5 – Regressies analyses

Hieronder is beschreven welke variabelen zijn meegenomen in de regressie analyses. Daarnaast zijn de uitkomsten van de regressie analyses weergegeven.

Toelichting variabelen

Tabel 101: Variabelen regressies

Variabele		Antwoordcategorieën
Leeftijd	Leeftijd	Continue variabele
Geslacht	Geslacht	Man (0) Vrouw (1)
Opleidingsniveau	Opleidingsniveau	Hbo (0) Wo (1)
Studiefinancieringsstelsel	Studiefinancieringsstelsel	Oude stelsel (0) Nieuwe stelsel (1)
Woonsituatie	Woonsituatie	Thuiswonend (0) Uitwonend (1)
Geld krijgen van ouders	Of de student periodiek een financiële bijdrage van de ouders ontvangt	Nee (0) Ja (1)
Bijbaan	Of de student een bijbaan en/of een betaalde stage heeft	Nee (0) Ja (1)
Inkomen (ln)	De totale inkomsten per maand afkomstig van: geld van ouders, (bij)baan, studiefinanciering, zorgtoeslag en overige inkomsten	Inkomen is een continue variabele. Hiervan is de natuurlijke logaritme genomen.
Uitgaven (ln)	De hoogte van de uitgaven (gemiddeld per maand)	Uitgaven is een continue variabele. Hiervan is het natuurlijke logaritme genomen.
Spaargeld	Hoogte van het spaargeld	Categorische variabele
Geldtekort		Nooit (1) – Altijd (5)

	Frequentie waarmee men geld tekortkomt	
Mate van rondkomen	Hoe goed men kan rondkomen	Heel moeilijk (1) – Heel makkelijk (5)
Wekelijks banksaldo checken	Of studenten wekelijks hun banksaldo bekijken	Nee (0) Ja (1)
Administratie niet geordend bewaren [^]	Wat doe jij met je belangrijke papieren? - Ik bewaar alles, maar het is niet geordend	Nee (0) Ja (1)
Nooit belangrijke papieren bewaren [^]	Wat doe jij met je belangrijke papieren? - Weet ik niet, ik doe er nooit wat mee	Nee (0) Ja (1)
Administratie door ouders [^]	Wat doe jij met je belangrijke papieren? - Mijn ouders bewaren mijn belangrijke papieren voor mij	Nee (0) Ja (1)
Studieschuld	Het hebben van een studieschuld bij DUO	Nee (0) Ja (1)
Lening	Het hebben van een informele lening (bij ouders, familie, vrienden, studie- of studentenvereniging), een formele lening (bij een bank of andere financiële instelling) of iets op afbetaling gekocht	Nee (0) Ja (1)
Betalingsachterstand/roodstand	Het hebben van betalingsachterstanden of roodstand	Nee (0) Ja (1)
Positieve houding t.o.v. schulden ($\alpha = 0,627$)	- Door geld te lenen kan ik meer van het leven genieten - Het is een goed idee om nu iets te kopen en er later pas voor te betalen - Als ik geld geleend heb, betaal ik dit zo snel mogelijk terug	Helemaal oneens (1) – Helemaal eens (5)

	- Ik houd er niet van om geld te lenen	
Materialisme ($\alpha = 0,752$)	<ul style="list-style-type: none"> - Ik bewonder mensen die dure huizen, auto's en kleren hebben - Ik houd van veel luxe in mijn leven - Ik zou gelukkiger zijn als ik meer dingen zou kopen 	Helemaal oneens (1) – Helemaal eens (5)
Impulsiviteit ($\alpha = 0,803$)	<ul style="list-style-type: none"> - Ik koop vaak dingen spontaan - Ik koop alleen spullen die ik echt nodig heb - Ik koop vaak dingen zonder er van tevoren over na te denken - Als ik geld heb, geef ik het direct uit - Ik vind het moeilijk om te sparen - Ik kom vaak in de verleiding om dingen te kopen 	Helemaal oneens (1) – Helemaal eens (5)

[^] Referentiecategorie: *Ik ruim alles geordend op (in een map, ordner, etc.)*

Resultaten

Hieronder zijn de resultaten van de regressies weergegeven. De sterretjes in de tabel geven de significantie weer:

- * $p < 0,05$
- ** $p < 0,01$
- *** $p < 0,001$

Uitgaven

Tabel 102: Lineaire regressie met uitgaven als afhankelijke variabele (n=930)

Variabele	B		S.E.	Beta
Constante	3,407	***	,246	
Leeftijd	,032	***	,007	,121
Geslacht (ref = man)	,019		,034	,015
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,020		,035	,015
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,462	***	,038	,345
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-,018		,036	-,014
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,222	***	,033	-,166
Bijbaan (ref = nee)	-,078	*	,039	-,053
Inkomen	,275	***	,026	,307
Spaargeld	,005		,008	,017
Geld tekortkomen	,012		,024	,017
Moeilijk rondkomen	-,008		,025	-,011
Checken banksaldo	,262	***	,051	,131
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,015		,035	-,011
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	,004		,114	,001
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,266	***	,061	-,110
DUO schuld (ref = nee)	,057		,042	,038
Lening (ref = nee)	-,023		,047	-,013
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	,110	*	,048	,063
Positieve houding ten opzichte van schulden	-,009		,027	-,009
Materialisme	,048	*	,020	,063
Impulsiviteit	,070	**	,024	,081
<i>Adjusted R²</i>	,492			
<i>F</i>	41,819			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Sparen

Tabel 103: Logistische regressie met sparen als afhankelijke variabele (n=1.055)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	4,890	*	1,931	132,996
Leeftijd	-,119	*	,049	,888
Geslacht (ref = man)	,857	***	,232	2,356
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,159		,234	1,172
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-1,011	**	,317	,364
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-,688	**	,239	,502
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,082		,231	,921
Bijbaan (ref = nee)	,504	*	,243	1,655
Inkomen	,353	*	,163	1,424
Uitgaven	,128		,289	1,137
Geld tekortkomen	-,349	*	,155	,705
Moeilijk rondkomen	-,559	**	,172	,572
Checken banksaldo	,286		,339	1,331
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,078		,233	1,081
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	,789		,820	2,201
Administratie door ouders (ref = geordend)	,550		,506	1,734
DUO schuld (ref = nee)	,217		,295	1,243
Lening (ref = nee)	,131		,279	1,140
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	-1,137	***	,255	,321
Positieve houding ten opzichte van schulden	-,064		,186	,938
Materialisme	,352	**	,135	1,422
Impulsiviteit	-,745	***	,163	,475
<i>Nagelkerke R²</i>	,328			
<i>Chi-squared for model</i>	200,462			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Controleren banksaldo

Tabel 104: Logistische regressie met checken banksaldo als afhankelijke variabele (n=966)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	-5,033	*	2,013	,007
Leeftijd	-,065		,052	,937
Geslacht (ref = man)	,001		,236	1,001
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,289		,247	,749
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,099		,307	,906
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	,200		,257	1,222
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,172		,244	,842
Bijbaan (ref = nee)	,999	***	,256	2,715
Inkomen	,248		,169	1,282
Uitgaven	1,113	***	,285	3,045
Spaargeld	-,146	*	,057	,864
Geld tekortkomen	,462	**	,165	1,588
Moeilijk rondkomen	-,353	*	,173	,702
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,750	**	,244	,472
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	-2,619	***	,576	,073
Administratie door ouders (ref = geordend)	,121		,452	1,129
DUO schuld (ref = nee)	,055		,287	1,057
Lening (ref = nee)	-,810	*	,322	,445
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	,146		,358	1,157
Positieve houding ten opzichte van schulden	,109		,192	1,115
Materialisme	-,104		,143	,902
Impulsiviteit	,012		,175	1,012
<i>Nagelkerke R²</i>	,237			
<i>Chi-squared for model</i>	123,989			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Tabel 105: Logistische regressie met checken banksaldo via de app als afhankelijke variabele (n=963)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	-6,121	**	2,307	,002
Leeftijd	-,032		,061	,969
Geslacht (ref = man)	-,047		,271	,954
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,463		,274	,630
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,509		,363	,601
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-,095		,292	,910
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,060		,271	,942
Bijbaan (ref = nee)	-,048		,304	,953
Inkomen	,578	**	,192	1,782
Uitgaven	,379		,318	1,461
Spaargeld	,128		,065	1,136
Geld tekortkomen	,137		,183	1,147
Moeilijk rondkomen	-,080		,202	,923
Checken banksaldo	2,340	***	,283	10,377
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,553	*	,272	,575
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	,429		,869	1,536
Administratie door ouders (ref = geordend)	,051		,547	1,053
DUO schuld (ref = nee)	-,154		,332	,857
Lening (ref = nee)	,858		,466	2,359
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	1,139	*	,501	3,124
Positieve houding ten opzichte van schulden	,014		,220	1,014
Materialisme	,083		,164	1,087
Impulsiviteit	,227		,199	1,255
<i>Nagelkerke R²</i>	,301			
<i>Chi-squared for model</i>	146,215			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Tabel 106: Logistische regressie met geordende administratie als afhankelijke variabele (n=966)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	1,163		1,360	3,200
Leeftijd	,022		,033	1,022
Geslacht (ref = man)	,371	*	,147	1,449
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,354	*	,153	,702
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,145		,189	1,156
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-,022		,159	,978
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,284		,146	,753
Bijbaan (ref = nee)	,296		,172	1,344
Inkomen	-,238		,125	,788
Uitgaven	,110		,194	1,116
Spaargeld	-,067		,036	,935
Geld tekortkomen	-,203		,105	,816
Moeilijk rondkomen	-,004		,111	,996
Checken banksaldo	,686	**	,226	1,985
DUO schuld (ref = nee)	,167		,185	1,182
Lening (ref = nee)	-,052		,207	,950
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	-,716	***	,213	,489
Positieve houding ten opzichte van schulden	-,372	**	,120	,689
Materialisme	,234	**	,090	1,263
Impulsiviteit	-,221	*	,106	,802
<i>Nagelkerke R²</i>	,115			
<i>Chi-squared for model</i>	83,975			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Mate van rondkomen

Tabel 107: Lineaire regressie met mate van rondkomen als afhankelijke variabele (n=930)

Variabele	B		S.E.	Beta
Constante	2,853	***	,483	
Leeftijd	-,037	**	,012	-,105
Geslacht (ref = man)	-,157	**	,053	-,089
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,127	*	,056	,071
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,208	**	,069	-,116
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-,127	*	,057	-,072
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	,076		,053	,043
Bijbaan (ref = nee)	,180	**	,062	,093
Inkomen	,136	**	,044	,114
Uitgaven	,049		,070	,028
Spaargeld	,125	***	,012	,342
Checken banksaldo	,038		,081	,014
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,069		,055	-,038
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	,188		,181	,031
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,104		,097	-,032
DUO schuld (ref = nee)	-,150	*	,067	-,076
Lening (ref = nee)	-,074		,074	-,031
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	-,211	**	,076	-,091
Positieve houding ten opzichte van schulden	,077		,043	,060
Materialisme	-,096	**	,032	-,094
Impulsiviteit	-,060		,038	-,052
<i>Adjusted R²</i>	,256			
<i>F</i>	17,021			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Geldtekort

Tabel 108: Lineaire regressie met geld tekortkomen als afhankelijke variabele (n=930)

Variabele	B		S.E.	Beta
Constante	1,793	***	,513	
Leeftijd	,034	**	,013	,089
Geslacht (ref = man)	,281	***	,056	,143
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,162	**	,059	-,082
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,099		,073	,050
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	,074		,061	,038
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	,056		,056	,028
Bijbaan (ref = nee)	-,027		,066	-,012
Inkomen	-,116	*	,047	-,087
Uitgaven	-,028		,075	-,014
Spaargeld	-,123	***	,013	-,304
Checken banksaldo	,206	*	,087	,069
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,108		,059	,054
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	,072		,193	,011
Administratie door ouders (ref = geordend)	,219	*	,103	,061
DUO schuld (ref = nee)	,173	*	,071	,079
Lening (ref = nee)	,316	***	,079	,118
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	,301	***	,081	,116
Positieve houding ten opzichte van schulden	-,004		,046	-,003
Materialisme	,129	***	,034	,113
Impulsiviteit	,180	***	,040	,141
<i>Adjusted R²</i>	,321			
<i>F</i>	22,957			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Tabel 109: Logistische regressie met de ervaring van een probleem bij geld tekort als afhankelijke variabele (n=488)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	14,682	***	3,507	2378077,909
Leeftijd	,111		,074	1,117
Geslacht (ref = man)	,344		,315	1,410
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,611		,324	,543
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,784		,431	2,189
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	,100		,330	1,105
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,935	**	,332	,393
Bijbaan (ref = nee)	-,749		,383	,473
Inkomen	-,354		,344	,702
Uitgaven	-1,164	*	,499	,312
Spaargeld	-,069		,069	,933
Checken banksaldo	-1,108		,808	,330
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,208		,331	1,232
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	,676		1,139	1,967
Administratie door ouders (ref = geordend)	,698		,591	2,009
DUO schuld (ref = nee)	,295		,424	1,343
Lening (ref = nee)	,038		,367	1,039
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	,795	*	,398	2,215
Positieve houding ten opzichte van schulden	-,519	*	,259	,595
Materialisme	-,130		,188	,878
Impulsiviteit	-,673	**	,217	,510
<i>Nagelkerke R²</i>	,236			
<i>Chi-squared for model</i>	64,492			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Studieschuld

Tabel 110: Logistische regressie met studieschuld als afhankelijke variabele (n=966)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	-10,713	***	1,801	,000
Leeftijd	,129	**	,049	1,137
Geslacht (ref = man)	-,144		,198	,866
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,207		,212	1,229
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,427		,244	1,532
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	1,263	***	,227	3,534
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,326		,199	,722
Bijbaan (ref = nee)	-,977	***	,272	,376
Inkomen	1,196	***	,177	3,308
Uitgaven	-,154		,238	,857
Spaargeld	-,166	***	,048	,847
Geldtekort	,162		,137	1,176
Moeilijk rondkomen	,105		,145	1,111
Checken banksaldo	,150		,289	1,162
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,045		,209	1,046
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	-1,473	*	,624	,229
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,373		,340	,689
Positieve houding ten opzichte van schulden	1,787	***	,180	5,970
Materialisme	-,266	*	,121	,766
Impulsiviteit	-,039		,146	,961
<i>Nagelkerke R²</i>			,452	
<i>Chi-squared for model</i>			347,914	

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Lening

Tabel 111: Logistische regressie met lening als afhankelijke variabele (n=992)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	-9,330	***	2,158	,000
Leeftijd	,079		,045	1,083
Geslacht (ref = man)	-,065		,212	,937
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,089		,213	1,093
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,023		,282	1,024
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	,055		,215	1,056
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	,475	*	,214	1,608
Bijbaan (ref = nee)	,385		,240	1,469
Inkomen	-,117		,172	,890
Uitgaven	,740	*	,304	2,097
Spaargeld	-,185	***	,045	,831
Geldtekort	,702	***	,150	2,019
Moeilijk rondkomen	-,206		,163	,814
Checken banksaldo	-,806	**	,297	,447
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,062		,218	1,064
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	,429		,575	1,535
Administratie door ouders (ref = geordend)	,662		,366	1,939
Positieve houding ten opzichte van schulden	,161		,158	1,175
Materialisme	,032		,125	1,033
Impulsiviteit	,246		,144	1,279
<i>Nagelkerke R²</i>	,218			
<i>Chi-squared for model</i>	128,695			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Betalingsachterstand of roodstand

Tabel 112: Logistische regressie met betalingsachterstand of roodstand als afhankelijke variabele (n=992)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	-10,311	***	2,255	,000
Leeftijd	,030		,046	1,030
Geslacht (ref = man)	-,183		,219	,833
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,073		,225	1,075
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,489		,288	,613
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-,298		,224	,742
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,280		,213	,756
Bijbaan (ref = nee)	,017		,240	1,017
Inkomen	-,150		,166	,861
Uitgaven	1,099	***	,317	3,001
Spaargeld	-,294	***	,046	,746
Geldtekort	,483	**	,149	1,621
Moeilijk rondkomen	,169		,166	1,184
Checken banksaldo	-,146		,341	,864
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,756	***	,219	2,130
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	2,211	***	,529	9,127
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,021		,488	,979
Positieve houding ten opzichte van schulden	,251		,162	1,285
Materialisme	,007		,128	1,007
Impulsiviteit	,309	*	,150	1,362
<i>Nagelkerke R²</i>	<i>,345</i>			
<i>Chi-squared for model</i>	<i>220,570</i>			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Geen schulden of leningen

Tabel 113: Logistische regressie met geen schulden of leningen als afhankelijke variabele (n=992)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	8,407	***	1,687	4478,293
Leeftijd	-,096	*	,048	,908
Geslacht (ref = man)	-,017		,192	,983
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,202		,209	,817
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,484	*	,238	,616
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-,856	***	,215	,425
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	,363		,195	1,438
Bijbaan (ref = nee)	,545	*	,253	1,725
Inkomen	-,811	***	,159	,445
Uitgaven	-,025		,229	,975
Spaargeld	,177	***	,048	1,194
Geldtekort	-,239		,134	,788
Moeilijk rondkomen	-,179		,142	,836
Checken banksaldo	-,107		,277	,899
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,357		,206	,700
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	,448		,675	1,565
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,112		,325	,894
Positieve houding ten opzichte van schulden	-1,453	***	,170	,234
Materialisme	,235	*	,118	1,265
Impulsiviteit	,118		,142	1,125
<i>Nagelkerke R²</i>	,381			
<i>Chi-squared for model</i>	280,462			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Financieel probleem

Tabel 114: Logistische regressie met financieel probleem als afhankelijke variabele (n=909)

Variabele	B	S.E.	Exp(B)
Constante	-5,146	3,056	,006
Leeftijd	-,064	,066	,938
Geslacht (ref = man)	-,082	,302	,921
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,504	,306	1,656
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,653	,427	1,920
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-,276	,308	,759
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,779 *	,304	,459
Bijbaan (ref = nee)	-,196	,337	,822
Inkomen	-,333	,240	,716
Uitgaven	,240	,440	1,271
Spaargeld	-,218 ***	,064	,804
Geldtekort	,942 ***	,229	2,564
Moeilijk rondkomen	,535 *	,248	1,707
Checken banksaldo	-,731	,464	,482
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,040	,307	1,041
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	-18,671	8591,254	,000
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,030	,668	,970
DUO schuld	,244	,437	1,276
Lening (ref = nee)	,167	,341	1,181
Betalingsachterstanden/roodstaan (ref = nee)	,966 **	,335	2,628
Positieve houding ten opzichte van schulden	-,529 *	,261	,589
Materialisme	,396 *	,181	1,486
Impulsiviteit	,582 **	,219	1,790
<i>Nagelkerke R²</i>	,506		
<i>Chi-squared for model</i>	251,080		

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Behoeftte aan hulp

Tabel 115: Logistische regressie met behoefte aan hulp als afhankelijke variabele (n=966)

Variabele	B	S.E.	Exp(B)
Constante	-10,549 ***	2,447	,000
Leeftijd	,005	,047	1,005
Geslacht (ref = man)	,375	,237	1,455
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,091	,234	1,096
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,288	,305	,750
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	,379	,236	1,461
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,106	,227	,900
Bijbaan (ref = nee)	-,354	,247	,702
Inkomen	,054	,178	1,055
Uitgaven	,818 *	,340	2,266
Spaargeld	-,034	,050	,966
Geldtekort	,372 *	,161	1,451
Moeilijk rondkomen	,400 *	,177	1,493
Checken banksaldo	-,635	,337	,530
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,131	,231	1,140
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	-1,234	1,119	,291
Administratie door ouders (ref = geordend)	,124	,454	1,132
DUO schuld	,415	,320	1,514
Lening (ref = nee)	,463	,260	1,590
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	,886 ***	,264	2,424
Positieve houding ten opzichte van schulden	-,268	,187	,765
Materialisme	,142	,133	1,152
Impulsiviteit	,232	,156	1,262
<i>Nagelkerke R²</i>	,281		
<i>Chi-squared for model</i>	157,838		

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.

Kennis over het nieuwe studiefinancieringsstelsel

Tabel 116: Regressie met 'aantal vragen goed' als afhankelijke variabele (n=930)

Variabele	B		S.E.	Beta
Constante	3,669	**	1,120	
Leeftijd	-,076	**	,027	-,107
Geslacht (ref = man)	-,109		,122	-,030
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,453	***	,127	,124
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,135		,156	-,037
Studiefinancieringsstelsel (ref = oude stelsel)	-,277	*	,130	-,077
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,033		,120	-,009
Bijbaan (ref = nee)	-,369	**	,141	-,092
Inkomen	,426	***	,101	,174
Uitgaven	,285		,159	,080
Spaargeld	,002		,029	,003
Geld tekortkomen	-,049		,086	-,026
Moeilijk rondkomen	-,017		,091	-,008
Checken banksaldo	,320		,186	,058
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,101		,125	-,027
Administratie nooit bewaren (ref = geordend)*	-,214		,411	-,017
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,379		,220	-,057
DUO schuld (ref = nee)	,286		,152	,071
Lening (ref = nee)	-,271		,169	-,055
Betalingsachterstanden/roodstand (ref = nee)	,048		,174	,010
Positieve houding ten opzichte van schulden	,141		,098	,053
Materialisme	-,162	*	,073	-,077
Impulsiviteit	-,204	*	,087	-,087
<i>Adjusted R²</i>	<i>,090</i>			
<i>F</i>	<i>5,176</i>			

*Er zijn te weinig waarnemingen om een uitspraak over deze groep te doen.